

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„Полицијски гласник“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Државног Савета од 20. августа ове год. Бр. 6191., решено је:

Да се д-р Светислав Стефановић, општински лекар у Јагодина, родом из Новог Сада, — по својој молби прими у српско поданство, као досадањи поданик угарски, заједно са женом Миланом и малолетним сином Павлом. — изузетно од §. 44. грађанског законика, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадањег поданства. Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. августа 1905. г. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу јулу 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца јула тек. год. било је у Србији:

- 1. Убивстава 38
- 2. Детоубивстава 4
- 3. Нехотичних убивстава 4
- 4. Покушаја убивстава 30
- 5. Разбојништва 23
- 6. Злонамерних поништаја туђих ствари 36
- 7. Паљевина 55
- 8. Опасних крађа 150
- 9. Тешких телесних повреда 21

Од изложених дела пронађено је: убивстава 34, детоубивстава 4, нехотичних убивстава 4, покушаја убивстава 28, разбојништва 8, злонамерних поништаја туђих ствари 1, паљевина 7, опасних крађа 38 и тешких телесних повреда 21.

Највећи број убивстава извршен је помоћу ватреног оружја (17), затим помоћу оштрог оружја (10), помоћу тупог оруђа (9) и задављивањем (2).

Узроци са којих су ова убивства извршена леже: у освети за 15 случајева, у међусобној свађи за 10, у нужној одбрани за 5 и у домаћој расари за 3 случаја. За осталих 5 случајева узроци су непознати.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убивства јављају се: у срезу зајечарском 4¹⁾, у срезу млавском 3 (1 непронађено) у срезу врачарском 2 (1 непронађено) у срезу трстеничком 2, у хомољском 2²⁾, у срезу косаоничком 2³⁾, и по 1 у срезovima: колубарском окр. београдског, јабланичком, лесковачком, власотиначком, лепеничком, гружанском⁴⁾, брзопаланачком, кључком, крајинском, расинском⁵⁾, деспотовачком (непронађено), оба моравска, јадранском, љубићском, подунавском, бољевачком, заглавском, добричком, ариљском, моравичком (непронађено), и у варошима: Крушевцу и Ужицу.

Поред изложених убивстава у току месеца јула откривено је убивство над Милосавом Мислопољцем из Штулца у срезу трстеничком, кога је 10 маја тек. године отровала жена помоћу арсеника. Тровачица је у притвору и дело признаје.

Детоубивства су извршена по 1 у срезovima: пчињском, лепеничком, рамском, и посаво-тамнавском и сва су пронађена.

Нехотична убивства извршена су по 1 у срезovima: поречком, ресавском, млавском и подунавском. Сви су извршиоци познати.

1) Бицул Паулић, земљоделац из Брестовца 7 пр. м. убио је секиром Марију, удову Јована Паулића, Стану жену и Калину и Ружицу децу Јона Стојковића. Узрок овим злочинствима јесте освета према старешини задруге с којим је убица био у свађи због имања.

2) У једном од ових убивстава син је убио оца. Убица је стар 20 година.

3) Ова убивства извршили су погранични Арнаути из освете.

4) Отац убио седамнаестогодишњег сина у свађи.

5) Иван Стојић и Милан Стојановић, тежаци из Мешева, 28. пр. месеца заклали су Богослава Матића из Паруновца. Ово су учинили са знањем и по наговору рођеног Богосављевог брата Илије, који је зликовце за новац најмио да ово дело изврше.

Покушаја убивстава било је: у срезу ражањском 3 (1 непронађено), у срезу расинском 3, у срезу космајском 2, у срезу врачарском 2, у срезу јабланичком 2, у срезу бањском 2, у срезу моравском окр. нишког 2 (1 непронађено), и по 1 у срезovima: посавском окр. београдског, ваљевском, крагујевачком, лепеничком, темнићском, алексиначком, белопаланачком, јадранском, качерском, бољевачком, зајечарском, добричком, прокупачком и студеничком.

Од ових дела њих 22 извршена су у међусобној свађи, 4 у нужној одбрани, 2 у освети, а за 2 су непознати узроци.

Разбојништва су извршена у срезу деспотовачком 8⁶⁾ (непронађена), у срезу хомољском 4⁷⁾, у срезу млавском 2 (непронађена) и по 1 у срезovima: гружанском, трстеничком (непронађено), посаво-тамнавском, звишском, голубачком, подунавском, рачанском, пожешком и црногорском.

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу неготинском 3, у срезу трстеничком 3, у срезу ражањском 3, у срезу бољевачком 3, у срезу пчињском 2, у срезу крагујевачком 2, у срезу левачком 2, у срезу лужничком 2, у срезу љубићском 1, у срезу јасеничком окр. смедеревског 2, и по 1 у срезovima: врачарском, масуричком, пољаничком, јасеничком окр. крагујевачког, деспотовачком, бањском, мачванском, млавском (пронађено), звишском, хомољском, пожаревачком и орашком.

Вредност уништених ствари износи око 2500 динара.

Паљевине су извршене: у срезу бољевачком 6, у срезу кључком 5, у срезу крагујевачком 4, у срезу космајском 3,

6) Јула 27. два непозната зликовца пресрела су селане који су се враћали са јагодинског вашара и њима седморици отела 174 динара у готовом новцу, један револвер и разне ситнице.

7) Утврђено је, да су ова разбојништва као и она у срезу млавском извршили одбегли војници: Живота Ивковић из Крупаје и Здравко Трајковић из Милановца, који су и сада у бегству.

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела,
или је већ мртва била, кад је
у ватру доспела

1.

(НАСТАВАК)

Има и злочинаца, који се ватром служе, да било своју жртву муче и злоставе, било да је баш на тај начин и убију. Није далеко оно време, кад су Турци рају тим начином на муче метали и убијали, а и данас има случајева, да разбојници, харамије и хајдуци своје жртве усијаним веригама опасују; загрејаним жарачем прље⁶⁾; врелим клештима с њих месо чупају; кључалим жејтином или растопљеним оловом или смолом (паклином) заливају и преливају; црвени восак (печат) на њих капају; над отворену ватру тумбе их вешају („каде“); лучеве ценке им под нокте забадају па онда запале и т. д. Често су те муче тако грозне, да једна жртва пре издахне него што изврши оно, ради чега је мучена. Бивало је, шта више, и случајева, да су сами сељаци у личној омрази и политичкој завади своје противнике на тај начин убијали, а тога је, на жалост, и данас. Још чешће се дешава, да неваљале жене своје или туђе (махом ванбрачно) новорођено или мало дете с овог свега смакну, бацив га у закарену пећ⁷⁾, у отворену ватру, у суд са кључалом течносту и т. д. Шта више, у великом свету има бездушних жена, које на тај начин зарађују и тај посао стално као занат терају⁸⁾. Чешћи су пак они случајеви, где убијце — опет махом неваљале жене — своје жртве (махом мужеве) вребају, кад ће их у дубоком сну или у пијаном стању наћи, да их онда у постељи, слами, сену и т. д. запале. Нису код нас ретки ни они случајеви, где се н. пр. у колиби, појати, вајату или кући — нарочито ако је где ван села или иначе далеко од првих суседа — на необјажљив начин појави пожар, па том приликом изгори и које домаће чељаде. Махом су то стари, изнемогли, узети, болесни или иначе немоћни чланови задруге, који су некеме на терету, с неким у завади, омрази и непријатељ-

⁶⁾ И жене се служе врелим жарачем, кад хоће да казне своје супарнице.

⁷⁾ Недавно је и код нас извршен такав један злочин. Милева, кћи Обрада Арсића из Миљевића (окр. пож.), а посвојче Миленка Ј. Костића, сељака из Срепњева (ср. рањски, окр. пожар.), живела је са својим поочимом у недозвољеним односима и родила с њим дете. Да га се опросте, Миленко га увије у сламу, баца у пећ, сламу запали, а Милеви нареди, да ватру подстиче и пази док дете не изгори. Милева беше још од порођаја слаба и није могла то извршити, а суседна леца пронају целу ствар, те се она њена лешна детета у пећи нађе.

⁸⁾ Кад је злогласна загиралица новорођене а мале деце, нека жена по имену Homeland Assmead из Филадефије дошла тога ради пред суд, констатовано је ислеђењем, да је она имала нарочито уређен завод за упропашћавање мале деце — завод, где их је у некој великој пећи сагоревао. Она је то чинила са новац женама, којима су деца на сметњи била. Заграда од тога посла беше огромна: — износила је веће преко 7000 динара.

у срезу брзопаланачком 3 (2 пронађене), у срезу бањском 3, у срезу орашком 3 (1 пронађена), у срезу моравичком 3 (1 пронађена), у срезу трстеничком 2, у срезу зајечарском 2 (1 пронађена), у срезу заглавском 2, у срезу добричком 2, и по 1 у срезovima: врачарском, пчињском, грузанском, лепеничком, расинском, сврљишском, јадранском, мачванском, посаво-тамнавском (пронађена), звишском, голубачком, (пронађена), таковском, ужичком, трнавском, жичком и у варошима: Пожаревцу и Нишу.

Опасне крађе извршене су: у Београду 10 (5 пронађених) у срезу деспотовачком 8, у срезу прокупачком 8 (2 пронађене), у срезу орашком 8, у срезу бољевачком 7, у срезу јабланичком 6 (3 пронађене), у срезу лепеничком 6 (2 пронађене), у срезу расинском 5 (1 пронађена), у срезу бањском 5, у срезу ражањском 4 (2 пронађене), у срезу звишском 4 (1 пронађена), у срезу пожаревачком 4 (1 пронађена), у срезу заглавском 4, у срезу грочанском 3 (све пронађене), у срезу неготинском 3, у срезу параћинском 3 (1 пронађена), у срезу голубачком 3, у срезу хомољском 3 (2 пронађене), у срезу јасеничком окр. смедеревског 3 (2 пронађене), у срезу пожешком 3, у срезу моравичком 3, у срезу врачарском 2, у срезу крагујевачком 2, у срезу јасеничком окр. крагујевачког 2 (обе пронађене), у срезу поречком 2 (1 пронађена), у срезу темнишком 2, у срезу сврљишском 2, у срезу

нишавском 2, у срезу моравском окр. пожаревачком 2 (1 пронађена), у срезу подунавском 2, у срезу косаничком 2, у срезу златиборском 2; по 1 пронађена у срезovima: власотиначком, левачком, беличком, рамском, црногорском, драгачевском, трнавском и варошима: Ђуприји и Пожаревцу; по 1 непронађена у срезovima: оба колубарска, пчињском, лековачком, пољаничком, копаоничком, трстеничком, алексиначком, лужничком, јадранском, мачванском, млавском, ариљском, и у варошима: Ваљеву, Крушевцу и Нишу.

Вредност свих ових крађа износи око 25.500 динара.

Поред изложенога, у току месеца јула извршено је у Србији још и 10 самоубиства, и то у овим местима: у срезу трнавском 1, у срезу пољаничком 1, у срезу грузанском 1, у срезу расинском 1, у срезу левачком 1, у срезу качерском 1, у срезу јасеничком окр. крагујевачког 1, у срезу заглавском 1, у срезу моравичком 1 и у Нишу 1.

Самоубиства ова извршена су: вешањем 6, ватреним оружјем 3, и стајањем пред жељезнички воз 1.

Узроци њиховом извршењу леже: у дуготрајној болести за 4 случаја, у страху од казне за 1 и у љубави за 1 случај. За остала 4 случаја узроци су непознати.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

Текући број	О К Р У З И	УБИСТВА											
		Убиства	Детубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни понштаји туђих ствари	Шаљивине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	3	—	—	5	—	—	1	4	6	3	—	—
2	» ваљевски	—	—	—	1	—	—	—	—	2	2	1	—
3	» врањски	3	1	—	2	—	—	4	1	10	—	1	—
4	» крагујевачки	2	1	—	2	1	—	3	6	10	2	1	—
5	» крајински	3	—	1	—	—	—	3	8	5	—	—	—
6	» крушевачки	4	—	—	6	1	—	6	3	12	—	1	—
7	» моравски	1	—	1	1	8	—	3	—	16	—	1	—
8	» нишки	1	—	—	5	—	—	1	5	9	—	1	—
9	» пиротски	—	—	—	1	—	—	2	—	3	2	—	—
10	» подрински	1	1	—	1	1	—	1	3	2	1	—	—
11	» пожаревачки	6	1	1	—	8	—	4	3	19	2	—	—
12	» руднички	1	—	—	1	—	—	2	1	—	—	1	—
13	» смедеревски	1	—	1	—	1	—	3	3	13	1	1	—
14	» тимочки	6	—	—	2	—	—	3	10	11	1	1	—
15	» топлички	3	—	—	2	—	—	—	2	10	2	—	—
16	» ужички	2	—	—	—	3	—	—	1	7	3	1	—
17	» чачански	1	—	—	1	—	—	—	5	5	2	—	—
18	Управа града Београда	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—
	Свега:	38	4	4	30	23	—	36	55	150	21	10	—

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 23. августа 1905. год. АБр. 1217.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

ству, или (због деобе) у парници (стар отац, мајка, свекар, свекрва, стричевићи, девери, јетрве, снахе⁹), братучеда и т. д.), или особе, чију смрт неко жељно ишчекује, не би ли је наследио и т. д. Једно од укућана или више њих у споразуму и договору улуче згодну прилику и намерно подметну ватру да пожар изазову. По себи се разуме, да они то чине веома мудро и обазриво, како ће пре свега што боље успети, т. ј. своју жртву поуздано живота лиши, па онда и траг том свом злочину тако уништити или вешто замештати, да их власт не може ни на одговор потезати, а камо ли осулити. Наместе све прилике тако, како ће таман изгледати, као да је ватра или случајно букнула (н. пр. за време јаке суше или јаког ветра), или непажњом саме жртве проишашла.

По себи се разуме, да су пожари већ сами по себи предмети полицијског истраживања, а, евентуално, и судског расправљања, јер могу бити последица каквог кривичног или кривичног дела. Тим више је то потребно, ако је при таком пожару било још и жртава у људском животу. Стога ће се у таким случајевима власт свагда постарати, да савесним истраживањем свих околности, а нарочито стручним прегледом и (полицијском или судском) секцијом нађених „жртава“ тачно утврди узрок њихове стрти, и да објективно објасни све важније прилике, под којима је она наступила. Нарочито је то потребно у оних случајевима, где одмах при почетку самога истраживања избије основана сумња, да се не тиче ни случајног пожара, ни обичне паљевине, него да се иза њих скрива још и какав препредено смишљен и вешто изведен злочин против човечјег живота. Тако истраживање решава онда разне спорне појединости тога случаја и труди се, да тим начином осветли поједине пресудне тачке. Нарочито иде за тим, да пре свега одговори на питање: *је ли нађен леш доиста у ватри приликом, па ако јесте, под којим се приликама то десило?* Стога је то питање по гдекада веома важан предмет истраживања општинских, полицијских и судских органа, и заслужује њихову нарочито пажњу.

Али онај први део тога питање има још с једне тачке гледишта свог особито форензиског значаја и своје нарочите примене у судској пракси. Шта више, може се рећи, да су случајеви те врсте много чешћи, него они први, и да то питање баш тога ради и постаје тако важно и значајно. Ево у чему је ствар.

Познато је у криминалистичкој пракси, да је баш ватра једно од најобичнијих, најчешће и најрадије употребљених средстава, којим се убијде служе, да свом злочину траг или сасвим затру, или га бар толико скрију и замештају, како га ни савестан, вешт и обазрив истражник не би могао наћи — како би, дакле, без осуде прошли. Из-

врше н. пр. убијство којим год начином а не ватром: — убију н. пр. своју жртву метком из пушке или револвера; закољу је ножем или прободу ражњом, вилама, сабљом, штидетом и т. д.; премлате је тољагама, врљикама, каменом, чекињем, секиром и т. д.; задаве је рукама, јастуцима, гужвама, пепелом, песком и т. д. или је (рецимо мало дете) угуше канапом, ватином, ликом, тканицом, кајишем, повезом, пешкиром и т. д.; отрују је сичаном (мишомором, арсоном) или сублиматом (сулфиментом) и т. д.; — па јој онда лешину — било целу, било раскомадану — запале да сасвим изгори, или да се толико опрњи и испече, како ће на њој нестати свих оних трагова и карактеристичних знакова, по којима би се каснијим истраживањем могла познати и стручно констатовати насилна смрт од туђе руке — дакле убијство. Поред тога удесе све прилике тако, како ће изгледати, као да је жртва доиста било несрећним случајем, било својом кривицом и непажњом — без туђега саучешћа — од ватре пострадала и у њој уинула. Том приликом служе се они истим оним начином, којим се — као што смо то већ раније видели — служе и злочинци, кад хоће да своју жртву некажњено ватром уморе. Сагоревају целе лешине или лешинске делове у зажареној пећи, на отвореној ватри, у кречари, циглани, и т. д.; потпаљују одар, на ком им жртва лежи; подмећу ватру у колибу, појату, вајат или кућу где су своју жртву убили или где су је већ мртву довели и т. д. Знаменит је у томе правцу злочин некога Timm Thode-a. Тај зликовац је 8 одраслих особа (своје родитеље, четири брата, једну сестру и једну служавку) најпре секиром на разним местима једне куће поубијао, па онда свих осморо до њихових постеља довукао и најпосле постеље и кућу запалио. Срећом је пожар у брзо угашен — тако да лешине нису сасвим изгореле, и да се на њима могла констатовати врста насилне смрти туђом руком. Исто је тако знаменит и случај грофице Герлиц (Görlitz) кога смо већ споменули. Њу је њен коморник ударима по глави умлатио, опљачкао, па онда запалио.

Таких и сличних случајева има свугде по целој свету¹⁰ а има их, на жалост, и код нашег народа. У нас их је, рекао бих, још сразмерно много више него по другим земљама, и наше власти долазе често у положај, да истражују и пресуђују спорна питања таквих случајева.

Нема сумње, да при проучавању и решавању спорова из те области веома важну улогу играју и податци, које себи прибави непосредно сâм истражник (увиђајем на лицу места; испитом сведока и сумњивих особа; проучавањем ранијих прилика пострадале особе и т. д.), па је с тога потребно, да и сâм у томе правцу располаже с неком извесном мером стручне спреме и практичног искуства. Али је при свем том у споровима такве врсте и најспремнијем и најискуснијем истра-

нику лекар тако важна помоћна чињеница, да управо без њега не би могао ни једно важније питање из те области правилно решити. Нарочито се то мора рећи баш за оне случајеве, где је сав други доказни материјал веома оскудан, а сâм предмет нејасан, заплетен и тајанствен као што је то обично случај при свима намештеним паљевинама. Он ће на гдекада баш и у тим привидно најзамршенијим приликама дати поуздан правац и њиме га извести на чистину, с које ће цео спор јасније и прегледије видети. Он ће му помоћу судско — медицинског метода пружити тако поуздане детаље и тако образложено мишљење, да ће на основу њих и у најдесператнијим случајевима ипак доћи до позитивне истине. Стога је потребно, да и истражне власти и судови у таким споровима обрате нарочиту пажњу судско-медицинској страни истраживања и подацима, које буду отуда добијали. А да то опет буде са оном мером стручнога разумевања бар важнијих медицинских питања и истина у таким споровима, која је за правилну процену и решење потребна, мора се и правник упознати са неким, до сада тачно утврђеним истинама из те области Судске Медицине.

II

Познато је, да је *човечји* (и животињски) *леш* или *поједине делове његове веома тешко савршено сагорети*, или (као што ми то стручно кажемо) — „сажећи“ — т. ј. ватром (у опште високом температуром) све његове органске делове тако уништити, да од тела остану само несагорива, неорганска једињења: — пепео. А како је тих једињења највише у костима, то кости дају највише несагоривих остатака (креча) — тако да по гдекада и после сагоревања задрже свој облик и своје димензије. Разликују се само у томе, што су крте, те се као стакло ломе (калциниране кости).

По себи се разуме, да сагоревање иде тим теже и спорије, што је човечји леш по маси већи т. ј. — тежи и крупнији — као што је то случај код одраслог, снажног, а при том још једног и мускулозног чељадета. За тај посао потребно је много горива¹¹ и много времена, а поред тога још и других неких особито повољних прилика (згодан положај лешине, да ватра до ње допре са свих страна; добра вентилација ватре да се не загуши и т. д.). То се види већ из оних описа тога процеса, кад су у Старо Доба кривце и верске мученике („јеретике“) на ломачи спаљивали; или из описа оних случајева, где је у рату долазило до тога, да се лешине погинулих бораца нису могле сахрањивати, него су их морали спаљивати. По тим описима јасно излази, да је сагоревање човечјег леша мучан и спор посао — баш и у оних случајевима, где се нарочито спреме најповољније прилике: где се н. пр. лешине претходно катраном, смолом или петролеумом поливају и натапају и т. д. Још поузданије потврде том искуству јесу модерне пећи за спаљивање мртваца — т. з. крематорије — дакле

⁹ Чудноват случај наводи Блауменшток (Blumenstock: „Ob, Mord Selbstmord oder Zufall“). Нека млада жена седела је при ручном раду са својом свекрвом. У један мах узме свекрва петролеумску лампу тобож да нађе иглу, коју је на земљу испустила, и том приликом запали младој жени хаљине. Млада је од опекотина после једног дана умрла, и пред смрт исказала сумњу на свекрву, да је то хотимице учинила.

¹⁰ Наводе их: Olivier d'Angers, Tardieu, Mair, Lauret, Decoust, Robert Ogier, Taylor, Maschka, Lillman, Hofmann, Strassmann, Niemann и др.

¹¹ За ломачу су некад спремали 2 хвата дрва, а уз то још ситног грања и сламе (Filleau).

згоде и направе, које су нарочито тако конструисане, како ће мртво тело човече што пре и што савршеније сагорети и у пенео претворити. И у најбољој врсти тих пећи (н. пр. у „Сименовом регенератору“) сагори леш одраслог човека у најповољнијим приликама тек за 1 сат, а обично то траје и дуже — не рачунајући, наравно, у тај размак времена „жарење“ — т. ј. време док се пећ заложити и толико загреје, да у њој у опште леш може изгорети. Најпосле доказано је то и стручним опитима, што су их нарочито изводили научни радници на том питању, као што су: Tardieu, Rota, Grünburg, Graff, Bischoff, Vezin, Emmert и др. Тако је н. пр. Vezin опитима утврдио, да у добро ужареној обичној пећи леш новорођена детета не може ни за 3/4 сахата толико сагорети, да од њега остану само огореле кости. Emmert је нашао да дечја лешина у плеханој (ластреној), изнутра добро одлепљеној пећи изгори тек за 1 до 2 сахата¹²⁾. Hofmann тврди¹³⁾, да у већој собној пећи, дрвима ложеној и добро вентилисаном, дечји леш изгори за 2 сахата, а исто толико је потребно и за поједине делове великога леша. По Ogier-у, Descaoust-у и Robert-у изгори леш одраслог човека, напоњен пет олеумом, тек за 3—4—5 сахата. Brouardel је нашао, да у обичном штедњаку („шпархерду“) раскомадана лешина одраслог чељадета (60 кгр.) може изгорети тек за 40 сахата.

Према томе сасвим је природно, да ће човече лешине на отвореној ватри или у обичној, па још, може бити, сламом или тулузином ложеној сељачкој пећи без особите вентилације много теже, спорије и несавршеније сагорети. То исто — с малим изменама — вреди, махом, и за сагоревање лешина при мањим и крајим пожарима (кад се н. пр. запали колиба, појата, вајат или баш и цела сељачка кућа), јер су и ту, већином, исто тако неповољне прилике за сагоревање. У таким случајевима, дакле, лешина ретко кад баш сагори (у правом смислу те речи), него се тек с пола (кад мање, кад више) осмуди, опали, опрљи и испече, или јој жешћа ватра уништи тек поједине тање одељке и највише изложене области и делова тела — н. пр. руке до лаката, ноге до колена, једну или другу страну грудног коша, главу и т. д. Шта више, и при великим, дуготрајним пожарима — као што је н. пр. био пожар у бечком рингтеатру (Ringtheater); или пожар у добротворном базару или у Opera comique у Паризу — каквих код нас нити има нити може бити, нарочито по селима, ређе се деси, да која од пострадалих жртава савршено сагори — т. ј. да од ње на згаришту ништа друго не нађемо, до гомилицу пепела, у којој се распознаје која несагорива стварчица пострададе особе, н. пр. прстен, минђуше, гривна, игла, пређица, кључ, перорез, табакера, оков са новчаника и т. д. Обично остану кад више, кад мање очуване кости — било још везане зглобовима, било већ разуђене и растурене. Често се уз

њих и на њима нађу и остаци већих органа трбушне и грудне дупље (срце, плућа, јетра, желудац, црева, материца и т. д.) кад више, кад мање промењени, а местимиче и слојеви мишића — нарочито где су моћнији. Гдекада се, шта више, деси, да се у сред јако нагорелих и, тако рећи, у гар претворених партија меканог ткања (мекуши) нађу прилично очувана чађава места — као нека острва — до којих јача ватра није допирала. Ту појаву налазимо на оним местима тела, на којима је лешина лежала; којима је била где приклоњена, или која су била покривена и заклоњена, а нарочито, која су била јаче притиснута и стегнута. Тако н. пр. по гдекада остане кад мање ко више очувана она партија сагореле лешине, која је била притегнута кајшом, тканицом, огрлицом, запошцима, свитваком и т. д.; или она, где су се површине унакрсно пребачених ногу дотицале; где је рука који други део тела окривала; или она, које је делимиче или одасвуд заклоњена (располи на ногама, усечи на препонама дебелих људи, пазуху и т. д.

Та околност је од замашног судско-медицинског значаја. Чим се од „изгореле лешине“ нађу неки остаци — н. пр. макар само неки делови костура с нешто мало ткања на њима и међу њима — нарочито површине и дробови — већ је судско-медицинском вештаку много лакше доћи до неких позитивних резултата. Из тих, ма и незнатних трагова моћи ће он по гдекада решити питање, је ли особа у ватри угинула (доиста сагорела), или је већ мртва била, кад је у њу доспела? Шта више, у неким извесним приликама моћи ће по тим траговима решити и питање „каква је врста насилне смрти на њој извршена пре него што је сагоревану изложена“, а то су, махом, кардинална питања у таким случајевима. За последне власти и судове је већ одређен одговор на оно прво, опште, питање од великог практичног значења, а где се још подесе тако подољне прилике, да лекар по тим остацима и оно друго, специјално, реши: ту је већ велики део најважнијег посла свршен. На тим питањима почива махом тежиште целога ислеђења и суђења, па с тога и јесте улога судско-медицинског вештака у таким споровима пресудна. Питање је, дакле, кад и у којим приликама може лекар из нађених остатака изгореле лешине одређене одговоре дати?

(наставиће се)

Д-р М. Јовановић — Батут.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год.

(НАСТАВАК)

Саветским уређењем ваљевскога суда одређено је:

1. Ко су судије и какав им је ранг.
2. Како да се саслушавају парничари, како и где да се суди, како да се пресуде објављују.

3. Нико, па ма ко и ма каквога чина он био, не сме улазити у канцеларију судску под оружјем.

4. Старешине ваљевске нахије, почевши од окружнога команданта па до најмањега старешине, дужни су суд уважавати, његовим решењима покоравати се и у свему бити му на руци.

5. Судије да буду непристрасне и свакоме једнако да суде.

6. Одређене су казне, које може суд примењивати.

7. Одређене су судске таксе и како се имају трошити те судске таксе.

8. Одређена је послуга за суд, и како ће се та послуга издржавати.

9. Одређено је да суд пази на зле људе и да се без пасоша нико не може удаљавати из вароши и места где живи.

10. За парнице мање од 100 гроша нико не сме долазити Великому Суду у Београд а за веће може доћи, али само онда ако решењем ваљевскога суда није задовољан и ако му суд даде писмо за Велики суд.

11. Сваки се суду мора покоравати, а ко се не би суду покоравао, тај да зна да ће тиме увредити Врховнога предводитеља и Савет Народа српскога. Ко би се показао непокоран суду, то ће суд за таквога одмах јавити Карађорђу и Савету, па ће за таквога добити нарочито упутство¹⁾.

12. Одређено је, како се морају судске одлуке и акта потписивати.

13. Забрањено је да судијама ма ко ма шта кулуком ради, осим кад је потреба вилаетска.

14. О сваком делу, и о свакој парници протокол да се води²⁾.

Ова уредба потписана је у Управном Савету 1. јануара 1809 године.

Овде се само собом намеће питање да ли није и осталим судовима послато слично уређење? Како нема података о томе, тешко је што год одређено рећи. Према ономе, што се види из протокола шабачког магистрата, види се да је суд био потпуно уређен и пре године 1809. а има трага да је и пожаравачки магистрат био онако уређен као ваљевски и шабачки. Јасно је за сад толико, да су магистрати постојали у већини вароши, и ја мислим да су сви имали слично уређење.

На овом месту да кажем коју реч и о црквеним или духовним судовима у време првога устанка.

Пред устанак 1804 године у Београдском Пашалуку беше митрополит Леонтрије Ламбровић, а епископ ужичко-ваљевски Антим. И један и други Грци и као Грци у народу омрзнати. Власт ових Грка владика била је велика. Они су као власници ишли често пута на коњима са

¹⁾ По тачци 6. овога уређења јасно се види, да је Управни Савет радио ову уредбу према мало касе поменутих изменама Родофиникиновог устава.

²⁾ Цела уредба за ваљевски суд налази се у оригиналу у Народној Библиотеци, под Бр. 120 рукописа. Одат је преписао и штампао М. Петровић, Филиписије и установе обновљене Србије стр. 80—82. Штампано ју је и Д. Ђ. Алимпић, у „Историјском развјетку полицијских власти у Србији.“ 1905. год. стр. 37—39.

¹²⁾ Prof. Dr. Car Emmert: „Lehrbuch der gerichtlichen Medicin“; — Leipzig: 1904, S. 251.

¹³⁾ E. Hofmann: „Lehrbuch d. gerichtl. Medicin“; — 7. Aufl. — S. 660.

мачем о бедрима и топузом о ункашу (знаци власти) по пашадуку, односно по својој епархији али су више били на услузи турским властима него ли својој пастви. Разуме се, да о каквом епархијском суду у оно време није могло бити ни речи, али није тако било и за време устанка.

У прво време, кад су установљени поменути судови по ослобођеним крајевима, они су расправљали поједине предмете канонске природе, који треба да потпадне само под црквене судове. Па опет 1807 године и скупштина и Управни Савет старају се да заведу црквене судове. Првих дана месеца новембра 1808 године, кад је Родофиникин приложио уз свој извештај наведени опис судских места у Србији, навео је и кратак опис духовних судова, који су у оно време постајали. Уз то и напомене своје, шта би ваљало изменити у саставу духовних судова³⁾. Тај кратак опис духовних судова гласи:

„За црквене послове односно за понашање свештеника, за школе, за развод и женидбу уређено је такође три суда:

„I суд

„Овај суд састављен је из намесника, два свештеника и из два кмета.

„II суд

„Овај суд састављен је из протопопа, из једнога намесника, из двојице свештеника, једнога кнеза и двојице кметова.

„III суд

„Овај пак суд састављен је из архијереја, двојице протопопа, двојице намесника, двојице свештеника, једнога начелника нахије, два кнеза и два кмета; и најпосле, ко овим судом није задовољан могао је поднети жалбу Правитељствујушћем Совету.“⁴⁾

Јасно се види из овога да је духовни суд био у ондашњем срезу, ондашњој кнежини и у ондашњој епархији. Први се суд стајао из пет чланова, други из седам, а трећи (епархијски) из десет чланова.

Какав је и колики је био делокруг ових судова тешко је тачно рећи, али из наслова, који је Родофиникин дао, описујући ову врсту судова, види се да су ови судови имали под собом школе, да су водили бригу о владању свештеника и да су расправљали спорове око развода брака и спорове око женидбе. Али с друге стране кад се разгледа деловодни протокол Шабачког Магистрата, види се да су и магистрати у оно време расправљали брачне парнице и спорове око женидбе. Отуда се опет види да није била јасно обележена граница између надлежности световних судова и црквених судова.

³⁾ Родофиникиново писмо од 9. новембра 1808 године кнезу Прозоровском. С.П.В. Учен. Архив. Глав. Штаба. Дјело № 257. част IV.

⁴⁾ Напомена Родофиникинова на овој врсти судова гласи: „Корисно би било искључити из ових судова светске људе. У Београду уредити духовну конвизију, која сад не постоји, и ако не буде противно политичком положају ствари, то оставити Српску Цркву да буде зависна од Светога Руског Синода, и не допустити Цариградском Патријарху да се меша у послове Српске Цркве.“

Срби устаници у оно време нису имали спремних људи у црквеном праву (канониста) као год ни у другим струкама, за то им је било тешко и завести и утврдити црквене судове. С тога су их, наивне и невеште, могли често пута заводити и још већу пометњу уводити у њихове ондашње несређене односе.

Управни Савет мислио је и крајем 1808 и почетком 1809 године, докле је трајало примирје, да уведе ред у црквене односе онога времена. Али пошто нису имали вештих људи за тај посао то им се готово самовољно наметну два човека врло незгодна и то Илија Новокрешченнов⁵⁾ и некакав протођакон, прогнан из Црне Горе⁶⁾. И један и други не беху за тај посао, али се они наметаху да буду неке чињенице у Савету и да заведе неке уредбе. Родофиникин вели да су они хтели да саставе уређење Србије и да јој даду законе. Они су прво написали некакву грамоту као од стране Савета Новокрешченнову где су хвалили услуге његове учињене Србима и погом наручиваху њему да састави духовни суд. Ову грамоту Новокрешченнов однесе у Савет где су и печат ударили, најпосле наименовали чланове за духовни суд, и то многопомињатога ђакона с другим лицима сличним њему. Све је ово учињено без знања овдашњег митрополита⁷⁾.

Како је крајем марта 1809 године дошао глас у Србију да је прекинуто примирје између Русије и Турске и да се понова отпочиње војна, то су се и Срби оставили даљега унутрашњег уређења Србије, већ су се почеле спремати за рат. А установе и уређења заведена у Србији до краја 1808 године остварише непромењене до реформама 1811. године.

IV

Судови после реформама 1811. године.

Јануара месеца 1811. године извршене су знатне реформе у Србији. Те реформе у главноме састојале су се у томе што Карађорђе и даље остаје врховни господар земље, коме се око 65 старешина заклело на верност и послушност како њему, тако и његовом законитом потомству у свако време и на свагда, како у срећи тако и у несрећи. После Карађорђа, као врховнога поглавара, Правитељствујушчи Савет сматраће се као највиша

⁵⁾ Капетан Илија Новокрешченнов Србин је. Раније је био поручником у руској војсци, у чугујевском козачком пуку, па је пензионисан 31 децембра 1800. године. У време устанка 1804 године послао га је руски министар Иностранних дела у Србију, где се он назове капетаном. Срби су га јавно заволеали, и он је с малим прекидом остао у Србији до 7. марта 1809 године. Отишавши у Петроград он напише као неку тужбу Министарству Иностранних Дела против Родофиникина. Доцније је дошао и затвора и шта је најпосле с њим било, не знам. По где где називају га Угринчић — Требијски. Сам се потписивао: капетан „Бай Новокрешченнов“ и „поручник Бенић Новокрешченнов“.

⁶⁾ Ко је овај ђакон, не знам. За њега Родофиникин каже само да га је, као прогнати из Црне Горе примио у стан да га, као сумњива човека, има при руци. (Родофин. писмо кнезу Прозоровском од 12. фебруара 1809).

⁷⁾ Писмо Родофиникиново од 12. фебруара 1809. год писано Прозоровском. С.П.В. Учен. Архив. Глав. Штаба Дјело № 257. част V.

власт у земљи. Старешине и цела скупштина заклеле су се, да ће заповести Савета свагда слушаћи и њима се покоравати⁸⁾.

Поред Савета јављају се сад први пут министри под именом попечитеља, који су уједно и чланови Управнога Савета. У исто време јавља се и министарека одговорност, јер се у првом указу Карађорђевог, којим се постављају саветници и магистрати, у тачци 5 вели:

„Овде раздељени чланови Савета (министри) сваки посебице примиће упуство по својем послу, шта и како треба да ради. Та упутства свакоме ће министру бити закон.“

А тачка 6 гласи:

„Сваки члан Савета (који је министар) биће одговоран за свој посао у свако време, па био тај посао добар или рђав.“⁹⁾

Управни Савет је под председништвом самога Врховнога Господара земље, а у његовом одсуству онај, којег он наменује за својега заменика.

У самом Управном Савету образовано је засебно одељење под именом Велики или Народни Суд, који је називан још и Вилаетским Судом. Председник Великога Суда био је уједно и министар правде. За првога министра правде био је наименован Петар Добрњац, али како се он није хтео примити тога звања, већ отишао из земље, наименован је Илија Марковић, који је у исто време био и велики судија, јер кад је био постављен за министра правде Петар Добрњац речено је: да је он у исто време и велики судија вилаетски, а у дипломама, које су написане 11 јануара и послате војводама, вели се, да сваки има од великога судије вилаетскога да тражи упуство за оне, који скриве, како ће се казнити.¹⁰⁾ Велики судија вилаетски поред тога, што је министар правде, у исто време је и председник Великога Суда. Седнице Великога суда држане су за себе а седнице министарства за себе.¹¹⁾

Колико се види из „Деловоднога протокола“ Карађорђа Петровића, Велики Суд био је овако састављен: Председник Великога Суда и министар правде Илија Марковић, чланови Јанко Ђурђевић, Павле Поповић и Велислав Станојевић. За секретара Великога суда постављен је Гаврило Николајевић 8. фебруара 1811. године¹²⁾. Осим ових да ли је још који био у Великом Суду не може се извесно рећи. Бата Лака у својој Историји Устанка вели, да се овај суд састајао поред председника још из шест чланова и потребнога броја канцеларијскога персонала¹³⁾.

Поред установе Великога Суда види се траг о једној врло паметној намери ондашње скупштине. Само се за сад не

⁸⁾ С.П.В. Учен. Архив. Главнога Штаба Дјело № 257. част XI.

⁹⁾ Решења скупштине од 8, 10 и 11 јануара 1811 године преписао сам у С.П.В. Учен. Архиву Главнога Штаба.

¹⁰⁾ Вук Караџић. Грађа I. стр. 103.

¹¹⁾ на истом месту стр. 100.

¹²⁾ Диплома Гаје Николајевића штампана сам у Споменнику XXXVII стр. 139.

¹³⁾ Бата Лака. Историја Устанка стр. 865

може тачно рећи да ли је та мисао потпуно изведена. Уз диплому војводе Луке Лазаревића¹⁴⁾ а тако исто и уз диплому војводе Милисаве Ђорђевића¹⁵⁾ и Хајдук Вељка Петровића¹⁶⁾ налазе се и упутства, којима се одређују дужности војводске. Између осталог у овим упутствима налазе се наредбе да се, у договору с кметовима изабере два или три кмета и писар, који ће састављати магистрат. Значи, да је 1811. године извршен нов избор свију магистратских судија. Али значајно је што се у поменутих упутствима налази и заповест да се изабрани кметови с писаром пошљу у Београд Управном Савету, где ће армити поуке и упутства, како ће судити и како ће поступати.¹⁷⁾ Ја до сад нисам нашао на траг да би сазнао, да ли је ова наредба извршена, али судећи по другим заповестима, које су потпуно извршене, мислим и ова да је извршена. Какве су поуке дате изабраним члановима суда и каква упутства, то је тешко тачно рећи. Може се само нагађати. Како је у то време на ондашњој Великој Школи предавано нешто из државног права, и како се део тих предавања сачувао до данас под именом: »Наставленија права државног,«¹⁸⁾ то се из њих може видети, како је ондашњи професор Лазар Војиновић одредио дужности судија. На прво место обележена је власт судска овако:

»Власт судска јесте право судити распре поданика или распре прекидати. Ово право припада извршној (исполњајучој) власти, јер се без власти не би све у дејствије привело, што општој кривичној служи, пошто се не би сваком своје давало.

»Извршивање (твореније) судске власти назива се суд. Судови су по овом предмету један грађански а други кривични.«

Дужности пак судија овако одређује ондашњи професор Државног права:

»1. да оне, који се по суду гоне, доволно и стрпљиво преслушају, јер без тога никад не могу праведну пресуду донети, као што су дужни;

»2. да их у пресуђивању никад и ни у којем случају не руководе пристрасност и личност, већ једино љубав к правосуђу;

»3. да не допусте да се поткупе;

»4. да не протежу парницу, јер теже је поданицима протезање парница, него и сама увреда или штета, ради којих се и појавила парница, и

»5. да дело, које је у поступку са потребним доказима »правноме закону успореде,«¹⁹⁾ па по томе да своје решење (донесу) и наредбу да учине да се њихова пресуда и изврши, јер без тога не би сваки своје добио.«¹⁹⁾

Могло би се помислити, да је Управни Савет новоизабраним судијама магистратским у овом смислу и давао поуке и упутства.

Из упутства пак, која су под именом »наставленија«²⁰⁾ било уз дипломе, било засебно, давата војводама види се, да је појединим војводама стављено у дужност.

а) да остану верни оним заклетвама, које су учињене на Скупштини 8, 10 и 11 јануара:

б) да тачно извршују заповести Управног Савета и Врховног Господара;

в) да не угњетавају народ, који се под њиховом влашћу налазио буде;

г) да са осталим војводама живе у договору и љубави; зависти и противности међу њима да не буде;

д) да подигну и одржавају поште (мензулане) у одређеним местима, као и да издржавају потребан број поштоноша и коња;

ђ) да се старају са сеоским кметовима, да свако село огради кошеве и амбаре потребне за десетак; а сеоски кметови полагаће о овоме рачуна војводама:

е) да одмах предстану суду, где се позову а млађе и подручне, ако учине какво зло или похару, да предају суду;

ж) да за све, што се догађа у кнежини или нахији добро или зло, морају јављати Управном Савету и од њега за све упутства тражити;

з) да сваки од своје кнежине попише главе и попис пошље Управном Савету;

и) да сваки у својој области разрезани порез скупља и у Совет шаље;

ј) да сваки из своје нахије пошље 10 тобџија и 5 добонара на науку у Београд;

к) да сваки шаље тромесечни извештај Управном Савету о томе колико је примио, колико потрошио и колико остаје још муниције; и, најпосле,

л) да се сваки војвода у време војне мора безусловно покоравати оном командујућем, који се постави, и његове заповести неминовно испуњавати, јер сваки таква командујући биће постављен од Врховног Војда и Управног Савета.²⁰⁾

У исто време војводама је забрањено да се мешају у духовни и свештенички чин и у њихов суд, јер ће њима митрополит судити; затим забрањено им је, да се мешају у судске послове магистрата, али дужни су с магистратима у слози живети и сваку рукопомоћ магистрату указати, као и кривце или, које овај заиште, издати.²¹⁾

У једном упутству, које је издато од стране Врховног Војда и Управног Савета 11 јануара 1811 године војводи црноречком Милисаву Ђорђевићу забрањује се магистрату и магистратским судијама да се мешају војводама у војна дела и у томе да им што сметају, већ да се по прописима својим владају. Из истога упутства (наставленија) видимо, да је била одређена годишња плата сваком члану магистрата.²²⁾ (наставиће се)

Миленко Вукићевић

²⁰⁾ Грађа I. стр. 101—103. — Д. К. Јовановић. Црна Река стр. 43—46. — Мих. М. Стевановић. Хајдук Вељко. стр. 26—28.

²¹⁾ Д. К. Јовановић. Црна Река. стр. 45

²²⁾ Д. К. Јовановић. Црна Река. стр. 47—48. — Тако исто »наставленије«²²⁾ послато је и проти Матеји Пенадовићу у Ваљеву (мемоари 1867 год. стр. 320) па без сумње и осталим војводама.

ИЗ СУДНИЦЕ

Један случај штампарског преступа у продужењу. — Одлука опште седнице касационог суда од 8. јуна 1905. год. №: 6012

Приватни и државни тужилац оптужили су суду оптуженога за то: што је у бр. 340 »Штампе«²³⁾ и у бр. 434 »Малог Журнала«, обележеним инкриминисаним изразима, нанео прив. тужиоцу увреду, путем штампе.

Првостепени суд за вар. Београд, пресудом својом од 8 априла ове године, № 10792 нашао је да у означеним написима стоји једно продужено дело штампарског преступа из чл. 22., а казнимо по чл. 31. зак. о штампи, па је за ово дело и осудио оптуженога.

Апелациони суд нашао је да је првостепени суд погрешно, што је у својој пресуди узео да је овде случај продуженог преступа, јер, вели, овде стоје два засебна дела, пошто се не може узети, да су оба ова дела последице једне исте решимости, само по томе, што се тужиоцу увреда наноси у оба написа скоро једним и истим изразима, кад се има на уму да су ова два инкриминисани написа отштампана у два различита листа »Штампи«²⁴⁾ и »М. Журналу«, и то један 9-ог а други 13-ог децембра 1904. год., а ово чини те се ове две увреде не појављују као саставне части једног истог дела, учињеног услед једне решимости, као што се то тражи по § 70 к. з. за постојање продуженог дела.²⁵⁾

Према оваквом нахођењу Апелациони Суд утврдио је да овде стоји реална стицај казних дела из § 69. к. з., па је оптуженога, за оба дела увреде, путем штампе, осудио на казну, својом пресудом од 2 маја 1905. год. № 2098.

По жалбама: прив. тужиоца и оптуженога и његовог браниоца, II одељење Касационог суда, поништило је означену пресуду Апелационог Суда, под 19 маја т. г. № 5559 овим примедбама:

»Погрешно је нашао Апелациони Суд, да у инкриминисаним изразима, отштампаним у бр. 340 »Штампе«²⁶⁾ и у бр. 434 »Малог Журнала«²⁷⁾ стоје два самостална дела увреде, учињена путем штампе, која стоје међу собом у стварном стицају, јер се из акта овога оптужења види, да инкриминисани изрази, отштампани у обављеном реченом листу, представљају једну увреду, учињену у продужењу, путем штампе, а казнимо по чл. 31. зак. о штампи у вези са § 70. каз. зак., пошто се обе ове радње оптуженога јављају као последице једне исте решимости, да се јавно вређа једно исто лице — прив. тужилац — једним истим инкриминисаним изразима и на један исти начин — путем штампе — а сви ти елементи чине да се има сматрати: да се овом радњом оптуженога учињено једно продужено кривично дело, казнимо по чл. 31. зак. о штампи, а не два засебна кривична дела, без обзира на то, што су инкриминисани изрази отштампани у два различита листа »Штампи«²⁸⁾ и »Малом Журналу«. Јер та околност, сама по себи, није довољна па да се сма-

¹⁴⁾ Грађа I. стр. 10—104.

¹⁵⁾ Д. К. Јовановић. Црна Река. стр. 45.

¹⁶⁾ Мих. Стевановић. Хајдук Вељко. стр. 25—28.

¹⁷⁾ Грађа. I. стр. 103. — Хајдук Вељко. стр. 26.

¹⁸⁾ У Народној Библиот. у Београду, рукоп. под Бр. 248.

¹⁹⁾ Рукопис Народ. библиотеке у Београду Бр. 248.

тра да овде стоје два самостална кривична дела, већ се из тога изводи само то, да је ово дело учињено на један исти начин — путем дневне штампе. —

I. Одељење Апелационог Суда није усвојило ове примедбе, већ је 23 маја т. г. Под № 2465 дало следеће противразлоге:

„Кад је Апелациони Суд у својој пресуди узео, да у представљеној радњи оптуженога стоје два самостална дела увреде, учињена путем штампе — чл. 31 зак. о штампи — онда је имао у виду то: да је један инкриминисани напис изишао у бр. 340 „Штампе“ од 9 децембра 1904 год. а други у бр. 434 „Малог Журнала“ од 13 ист. мес., дакле у разне дане и у два разна листа. Према томе јасно је, да чинећи то, оптужени није могао имати само једну и исту решимост, јер штампајући други инкриминисани напис у „М. Журналу“, он је морао за то имати нарочитог разлога; он је нема сумње претпостављао да први инкриминисани напис у „Штампи“ неће доспети до ширег круга јавности, па с тога је се понова решио да прив. тужиоцу нанесе увреду и преко „М. Журнала“, дакле, да је се за ову другу радњу морао понова решавати и да је ово друго дело увреде независно од првог.

А само то, што је оптужени и првим и другим инкриминисаним написом учинио истоветна кривична дела — увреде путем штампе — и при извршењу истих послужило се једним истим начином — штампом, — не чини једини елемент продуженога дела, него, за постојање продуженога дела битни је елемент: да неко једна и истог вида злочинства или преступења чини из једне и исте претходне решимости. Једна пак и иста решимост не огледа се само у томе, што оптужени чини једно и исто дело, већ се она треба да огледа у свима поступцима кривца и у свима околностима, под којима су посебна дела извршена, а што се у овом случају, као што је напред речено, не да извести.“

На завршетку ових свих противразлога Апелациони Суд навео је још и то, како ни инкриминисани изрази нису потпуно идентични, већ да у изразима, употребљеним у „Штампи“ и онима, оштампаним у „М. Журналу“ има извесне разлике и по употребљеним речима и по смислу.

Предмет овај, услед наведених противразлога дошао је на разматрање пред општу седницу Касационог суда и ова је усвојила примедбе свога II одељења а противразлоге Апелационог Суда одбацима (Општа Седница Касац. суда од 8 јуна т. г. № 6012).

Ми смо се нашли побуђени да публикујемо ову одлуку због тога, што налазимо да је питање, које је њиме расправљено такве природе, да може дати повода за студију, у толико пре, што границе између продуженог кривичног дела и реалног стицаја нису увек тачно постављене ни у страним законодавствима, ни у пракси њихових судова.

Ми посматрамо продужено кривично дело, па и спорни случај, са гледишта

изнетог у примедбама Касационог суда, а разлози су нам ови:

а). Несумњиво је да код оптуженога овде стоји једна решимост и да се и један и други напис појављују само као производ те једне решимости. Основ за овакво гледиште находимо нарочито у томе, што се из оба написа јасно види, да се оба она јављају само услед тога, што је увређени — прив. тужилац — учинио пренос извесне облиге оптуженикове и тиме, по тврђењу оптуженика, учинио њему једну пакост и неприлику, што га је и побудило да напише, како први тако и други напис. Међутим из акта овога оптужења не види се, да се ма шта друго ново мимо изнетог факта, који је претходио првоме напису, појавило после тога, те да би та друга околност утицала на нову решимост, већ се обе публикације имају сматрати као последице једне решимости.

Разлагање, изнето у противразлозима, да је оптужени, поновну публикацију написа, у другом листу, учинио услед друге решимости, независне од прве и у цели, да утиче на већи број публике, ми не можемо да усвојимо, пошто оваква поставка нема никаквог ослонца у актима овога оптужења, ма да признајемо, да публикација, учињена у два разна листа свакојако ствара извесну компликацију при оцени спорнога питања.

Тако, полазећи са гледишта да самостално растурање штампарских продуката из разних центара (Verbreitungszentren) ствара самим тим услове за реални стицај казних дела, могло би доћи у питање, да ли тај факт, што је у првоме напису растурачки центар био редакција „Штампе“, а другоме редакција „М. Журнала“, не даје повода да се услед оваквог растурања инкриминисаних написа, они сматрају као два самостална дела. (Види коментар немачког казн. зак. од Олехаузена VII. изд. стр. 341).

Ми држимо да у нашем кривичном праву, где се продужено кривично дело има ценити по пропису § 70 к. з., оваквом гледишту нема места.

Прелазећи даље на оцену спорнога питања у овоме конкретном случају налазимо да стоји и ово:

б.). Инкриминисани написи истоветни су, у њима се дакле вади једнообразност радњи, која је карактерни знак продуженог кривичног дела.

в.). казнимост и првога и другог напису, потпада под одредбу истог закона — чл. 31 зак. о штампи. (По нашем мњењу и без овога услова може бити продуженог кривичног дела. Тако ако би неко услед једне решимости више пута на један исти начин тукао једно исто лице, па би једна од нанетих повреда била тешка, а друга лака, опет би овде могло стојати продужено кривично дело. Тако се то расправља и у судекој пракси немачкој гди у казн. зак. и нема нарочите одредбе за појам продуженог кривичног дела. В. помен. казн. Олех. стр. 334).

г.). И прво и друго дело учињено је на исти начин, средством дневне штампе, која се на исти начин и растура.

д.). Дела су учињена у разна времена, и

ђ.). Она су учињена према једном истом лицу.

Означени елементи дају све потребне погодбе за појам продуженог кривичног дела, пошто се из укупног постојања ових делова, даје констатовати онај континуитет, који множини радњи даје једну правну целину и тиме чини — продужено кривично дело. —

М. С. Ђурчић

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

VIII

У пословима криминалним и у проучавању њихову мора се обратити пажња на радњу свести и чулне опажаје. Један најпростији случај везан је за низ представа и опажаја, који су за сазнавање од непосредне вредности. Низ питања ниже се из једног јединог опажаја. Узмимо за пример једну са свим невину ствар. Нека неко сипа из једне флаше на столу воду у чашу што је ту — и читава гомила питања може да се веже за тај акт: којом је руком вода сасута? Колико је чаша било на столу? Где је била чаша? Каква је била и колика? Колико је сасуто воде у њу? Је ли заиста сипато или привидно? Је ли било раније воде у чаши? Колико? Колико је била флаша пуна? Је ли то била вода или друга каква течност? Шта је после урадио онај који је воду сипао? Где је флашу оставио, а где чашу? Каква је била флаша и колика? Какве су руке оног што је сипао? Какав изгледа он сам у лицу? Шта је при сипању радио? Какав је изгледао? Је ли сипао брзо или полако? Је ли имао прстен на руци и т. д. и т. д.

Може се мислити и претпоставити како ће се осећати кривац или сведок у гомили ових и оваквих безбројних питања; а треба знати да је његово душевно стање већ у извесном степену поремећено: или га прави страх или очајање или је изненађен или зачуђен или збуњен, тек није потпуно хладнокрван.

Мора се дакле врло брижљиво контролисати све оно што је у својим исказима неко чуо шта или опазио, видео или сазнао. Ми обично кажемо умујући о каквом деликту: „злочинац је, нема сумње, морао при овоме мислити то и то“. Али како је у свести тај процес текао; како је то могло бити да је злочинац морао тако и тако, а никако другаче мислити — ми то не знамо.

Узмимо чињенице и факта онако, како су. Нека неколико њих, неједнаке интелигенције, образовања и темперамента посматрају неколико различитих деликата. Схватање њихово о истима биће различито, чак и у том случају, кад би злочинци показали добру вољу да о овом делу сушту истину кажу. Складност и слагање у мишљењу и расуђивање о свим тим делима је немогућна, али веома тешка ствар. Овде важи оно што је Веллеке згодно приметио „Кад хемичар проучава хемиски процес, сликар слику, а музичар музику, то ће моћи сила њихове пажње бити

већа, него код обичних људи. То нарочито важи у пословима криминалним. Шлосер лакше може да замисли како је разбојник обио касу него обичан човек“ и т. д.

Оно што ми добијемо т. ј. сазнајемо од исказаника, био он сведок или окривљеник, то је пре тога постојало у његовој свести као представа, или као низ представа.

А оно што је у представи т. ј. што је у свести као представа то није продукт субјекта, него је слика онога што је ван њега. Ми схватамо предмете и свет онако, како они јесу и како постоје, боље рећи, онако, како их опажамо или како они на нашу свест утичу.

Свест ствара представе себи и оне су мало, много или тачно сличне представама, које су непосредно постале. Кад нам неко исприча да је украо сат — ми ту представу можемо лако у свести својој да створимо. Или кад чујемо да је негде на друму убијен или похаран и опљачкан какав путник — то, у свести одмах пониче представа како је то бар приближно моралс изгледати, какви су били људи и лица њихова који су то извршили, место како је изгледало, где је злочин изведен, и тако даље.

Са радњом представљања готово напоредо иде процес мишљења. Али је погрешно мислити да је злочинац, извршујући какво криминално дело у исто време морао што и мислити. Не; има доста злочинаца, који изводе свој посао, а при томе готово ништа не размишљају, ништа не мисле. Злочинац замаче руке у крв, чини рђаво дело, због кога му и глава пада и при том његова свест и способност мишљења ништа не суделују: дело крваво злочин је изведен до краја, али је свест почивала негде у тамним и незнатим одајама душе? Злочин је правилно извршен; али све је то механички изведено, можда и несвесно. А има пуно радња што их људи правилно, а без учешћа свести, него чисто механички изводе. Ход, поздрављање на улици, пушење, склањање од пада, једење, пијење, све су то механичке радње, на које се организам поступно привикне. Несвесно се, дакле, могу чинити многе компликоване радње; несвесно се може и злочинство да изврши. Свест у том случају несвесно прима утиске реагира на њих и изводи радњу без садејства мишљења. Али је карактеристично да се многе несвесне радње и поступци подударају са свеснима и да изгледају као да су продукт свеснога делања и размишљања. У историји криминалистике помињу се многобројни примери смишљено и механички савршено изведених злочинастава, при којима се утврдило и доказало, да извршиоци злочина нису били свесни онога што су урадили, ма да су иначе свесни онога што у обичном животу чине.

* * *

Не мање је у криминалистици важно и питање о асоцијацијама идеја; јер се њиховом помоћу многи деликти могу обелоданити и објаснити; могу се многи кривци, саучесници или сведоци по каквом предмету извести на чистину, на прави пут, те да се дође до потпуног сазнања

истине, не сугерирајући никоме ништа од судискога или иследникова мишљења.

Јенски професор Siebmann наглашава да је асоцијација идеја, реч у Психологији новог порекла, ма да је о самом предмету знао још и сам творац Психологије. Аристотело. W. Esser је учинио најтачнију поделу асоцијације идеја. У свом делу „Психологија“ он износи четири вида, према којима бива удруживање идеја. То су:

1. по сличности, где се јављају истоветни знаци и представе;

2. по супротности или контрасту, где представа једна изазива другу, само супротну,

3. по коегзистенцији, где је заједница спољашњих и унутрашњих предмета у простору и

4. по сукцесији, где представе иду и удружују се у истом реду, једна за другом, у којем се и јављају.

Под ово правило дају се подвести све представе. Дешава се у много прилика, да се неке у свести изазове каква представа изненадно. Каже се обично „пало му на памет“, „сегао се нечега“, „дошло изненада у главу“, „прело му у свести“ и т. д. Те појава нису случајне имају свој извор у асоцијацији идеја.

Путеви мишљења иду од комбиновања до закључивања; у расуђивању се јавља свест активна — она тражи, пореди, испитује. Представе се намерно и свесно удружују и оно, што се каже, „падне на памет“, падне, као резултат делатности свести. То је конкретиван рад свести. — Има случајева где нам нешто спонтано, „падне на памет“. Изгледа, као да нам је нешто изненада пало на памет, да смо се изненада сетили нечега, без каквог нарочитог повода или подстрека. То су несвесне асоцијације идеја, које се у први мах не могу да протумаче, али чији се пут доцније, при брижљивом разлагању може да обележи и утврди.

У најнепосреднијој вези са асоцијацијама идеја стоје сећање и памћење, који имају своју нарочиту вредност за криминалистику. Да ли нам злочинац, саучесник или сведок праву истину хоће да каже — то је друго питање, наравно врло важно; али је исто тако врло важно и ово питање: да ли се злочинац, саучесник, сведок сећа, да ли памти т. ј. да ли је он у стању, да ли може истину, праву истину да саопшти? Памћење, као и сећање јесте компликована функција свести, на коју утичу многе спољашње и унутрашње околности.

Свест људска — сећање и памћење тако су богат и пребогат материјал за криминалисту да се у најразвијенијим у најразгранатијим облицима даје разматрати. Филозофи и природњаци, правници и психолози, криминалисте и полицијци са најразличитијих тачака посматрају ову радњу свести — сећање и памћење. Они дају најбогатију литературу у којој се налазе имена највећих светских научника, као што су, — да не помињемо старе — Спеснер, Ц. Ст. Миљ, Вунт, Хефдинг, К. Фишер, Холцендорф, Рибо, Минетерберг, Волф, фон Лист, Крепелин, Делбец,

Форел, Рише, Ласон, Галтон, Кох, Јодл и многи други.

У чему је битност памћења?

За сваког човека живог оно је најважнија техничка радња. Нема човека који са памћењем нема посла. И све што имамо, знање којим располажемо — све то зависи нам од памћења и за све смо благодарни памћењу.

(наставиће се)

М. Павловић.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

У с н е

Приликом описивања усана треба понаособ посматрати:

а) *Висину* горње усне од основе носа до уста. То је висина *носно-усна*, која може бити: *веома мала* или *веома велика*;

б) *Исауиченост* једне усне према другој, што се означаје изразима: *горња* или *доња усна исауичена*;

в) *Ивицу* — црвени део усана — који може бити више или мање наглашен, или га може и не бити. Ивица усана означаје се изразима:

α) *горња усна веома црвена*;

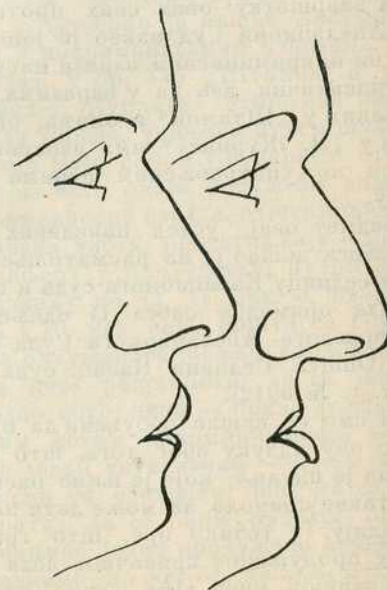
β) *доња усна веома црвена*;

γ) *горња усна без ивице*; и најзад

δ) *доња усна без ивице*.

г. *Дебљину усана*. Под дебљином усана ваља разумети одстојање између њихових унутрашњих и спољашњих ивица. Ако је ово одстојање мало, усне су *танке* и за *зубе пришцане*. Противно овом, т. ј. ако је поменуто одстојање велико, — усне су *дебеле*.

д. *Особености усана*. Кад доња усна не прирашћује за зубе већ се у напред повија, означаје се то помоћу израза: *доња усна отауитена* (сл. 39). Ако ли је

Сл. 40

Сл. 39.

пак ово случај са горњом усном, — каже се за њу тада да је *иосувраћена* (сл. 40).

Ако је бразда, која силази од преграде носа ка горњој усни, веома наглашена, означиће се ова особеност изразима: *бразда носно-усна веома наглашена*, и најзад

Израз: *усне растпукинуте* употребиће се за оне усне на чијој се средини налазе трајни ожиљци од ранијих рана.

Уста

Посматрана ен фасе уста нам показују:

а. *Своју димензију*, под којом ваља разумети одстојање између њихових углова (крајева). Остојање ово може бити *врло велико* или *врло мало*.

б. *Ступањ обичног отвора*, који допушта да разликујемо: *уста стиснута* или *отворена*.

в. *Правац — нагиб — својих углова*, према коме могу бити: *уста са уздигнутим* (сл. 41), или *са спуштеним угловима*

Сл. 42.

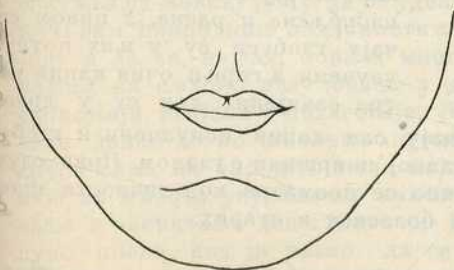
Сл. 41.

(сл. 42). Узгред помињемо, да обе ове особености утичу веома на општи изглед лица. Уста са уздигнутим угловима дају лицу изглед веселости, а она са спуштеним изглед жалости. Разуме се већ, да ће се ове особености означити само у оним случајима кад су резултат сталне навике, а не простог случаја.

Општи правац уста јесте хоризонталан, али се по некад дешава, истина врло ретко, да је овај правац *кос* у десно или у лево. Особеност ова означиће се изразима: *уста коса у десно* или *у лево*.

Ако су уста по навици отворена, тако да се виде горњи сечњаци, означиће се ово изразима: *горњи сечњаци откривени*.

Ако ли су пак уста веома мала, са угловима уздигнутим, горњом усном мало посувраћеном а доњом црвено обојеном, тако да цела уста имају нарочити изглед, налик на срце, означиће се ово синтетичким изразима: *уста у облику срца* (сл. 43), и најзад

Сл. 43.

Приликом описивања уста, означаје се увек и губитак зуба, али само предњих.

Брада

Да би се тачно описала брада, треба је посматрати с *профила* и ен фасе.

Посматрана с првог гледишта, брада нам показује:

а. *Нагиб линије свога профила*, према коме може бити: *повијена* и *испуштена* (сл. 44);

Сл. 44.

б. *Свој облик*, према коме може бити: *равна*, *шиљата*, *узана* и *широка*;

в. *Висину вертикалне линије* од уста до краја браде, која може бити врло велика или врло мала, те отуда и брада: *висока* или *ниска*;

Приликом посматрања ен фасе, на бради се могу разликовати ове особености:

а. *Хоризонтална бразда* између доње усне и браде, која је у извесним случајима веома јако наглашена, и с тога је треба означити;

б. *Кружна јамица*, која се налази на средини доњег дела браде, нарочито код шиљастих брада. Дешава се по некад, да се ова јамица, у место да образује правилну и кружну рупицу, пружа у правцу вертикалном, што се означаје изразима *јамица продужена*. Ако је ово продужење увећано у толикој мери да раздељује браду на два једнака дела, — каже се да је *брада раздељена*.

в. *Побрадак*, под којим се разуме дебели и меснати јастучић, одвојен од браде једном браздом, и својствен само дебелим људима.

Све ове особености треба да буду само онда означене, кад су знатно наглашене тако да лако и на први поглед падају у очи.

Обрве

Обрве су скуп длака, у облику вретена, наслаганих на очним сводовима (луковима) — кошчаним деловима чела више очних капака. Унутрашње стране обрва зову се *главе*, а спољашња *репови*.

Пошто обрве највише утичу на физиономију лица, то је потребно да њихово описивање буде што потпуније и тачније. Да би се, пак, ово постигло, морају се оне приликом описивања посматрати према:

- а. *Месту*;
- б. *Правацу*;
- в. *Облику*;
- г. *Димензији*;
- д. *Боји*, и
- ђ. *Особеностима*.

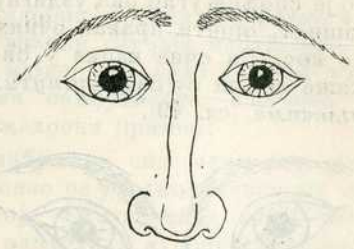
а) *Место*

Унутрашње тачке обрва — њихове *главе* — могу бити више или мање удаљене једна од друге, те према овоме и обрве могу бити: *приближене* и *раздељене*.

Исто тако и одстојање *средњих* делова обрва од *средине* очног лоба, може бити *више* или *мање*, а отуда и обрве: *високе* или *ниске*.

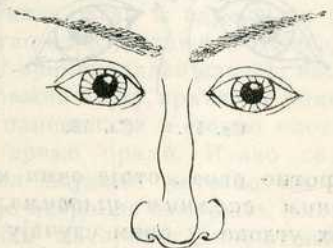
б. *Правац*.

Општи правац линије обрва може бити *више* или *мање* кос, било са спољашње или са унутрашње стране, према чему и обрве

Сл. 45.

могу бити: *косо спољашње* (сл. 45) или *косо унутрашње* (сл. 46).

Сл. 46.

в. *Облик обрва*

Независно од правца обрва, њихов облик може бити: *прав*, у облику *лука* и *изломљен* (сл. 47).

Сл. 47.

г. *Димензије*.

Према својој апсолутној дужини, обрве могу бити: *кратке* или *дугачке*, а према својој ширини: *узане* или *широке*.

д. *Боја*.

Боје обрва означаје се само онда, ако је различна од боје браде и косе. Означање ово бива оним истим изразима, који се употребљују за означање боје косе.

ђ. *Особености*.

Као особеност обрва означаје се: *обрве ретке*, *густе*, *састављене* и у облику *четке*.

Очни капци

У описној пракси очни капци посматрају се према:

- а. *Димензији* и *ступњу њиховог отвора*;
- б. *Општем правцу њиховог отвора*;
- в. *Облику и особености горњег капка*, и
- г. *Облику и особености доњег капка*.

а. *Димензија* и *ступањ отвора*.

Под димензијом очног отвора разуме се дужина расека очних капака, која може бити: *врло мала* или *врло велика*.

Ступањ отвора овог расека цени се према његовој највећој вертикалној ши-

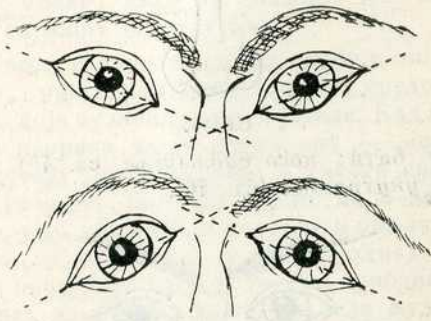
рини, услед које и изрази: *очни капци мало или одвећ отворени*.

Треба знати још и то, да су ове две димензије потпуно независне једна од друге.

б. Општи правац очног отвора.

Правац овај треба да буде само онда означен, кад је одвећ наглашен.

Ако је спољни угао ока уздигнутији од унутрашњег, општи правац очних расека постаје кос. За очне капке у овом случају каже се, да су са *уздугнутом спољним угловима* (сл. 49).

Сл. 49. Сл. 48.

Супротно овом, стоје *очни капци са спуштеним спољним угловима*. Правац спољних углова у овом случају нижи је од правца унутрашњих (сл. 48).

в. Облик и особености горњег капка.

Капак овај, као што је познато, састављен је из два дела који су један преко другог: *дела покретног и длакама окруженог*, под којим је покретни део више или мање скривен — увучен — кад је око затворено. Ако у овом случају покретни део потпуно ишчезава под непокретним, каже се да је *горњи очни капак препокривен*, и у противном — ако је овај покретни део видљив — вели се да је *горњи очни капак откривен*.

г. Облик и особености доњег капка.

Овај капак много је карактеристичнији са особености у своме саставу, но са својих морфолошких разноликости.

Помињемо, на првом месту, лаку испупченост од неколико милиметара, која окружује његов длакави део. Ако је ова испупченост знатно наглашена, треба је означити изразима: *доњи очни капак испупчен*.

Око са *модрим котуром* испод њега означаће се само онда, ако плавичаста бразда окружује цео доњи очни капак и раставља га сасвим јасно од горњег дела образа.

Дешава се понекад, да је ова плавичаста бразда праћена угнутим отоком, на коме се разликују више концентричних превоја, што се означаје изразима: *доњи очни капак покривен борам*.

Ако је доњи капак толико у поље повураћен, да се унутрашња црвена слузокожа јасно види, — означаће се ово изразима: *доњи очни капак повураћен*.

Што се тиче општих особености очних канака, они се већином односе на трепавичне длаке, које могу бити: *веома дугачке или веома кратке, веома густа или веома ретке, или их, најзад може и не бити*.

Поменуће се увек и случај хроничног запаљења очних канака, услед чега њихове ивице постају *црвене и надуване*.

И још нешто:

Приликом описивања очних канака, личност која се описује мора увек стојати и гледати пред собом у правцу хоризонталном.

Очни глобуси

Очни глобуси смештени су у кошчаним шупљинама које се називају очним дупљама.

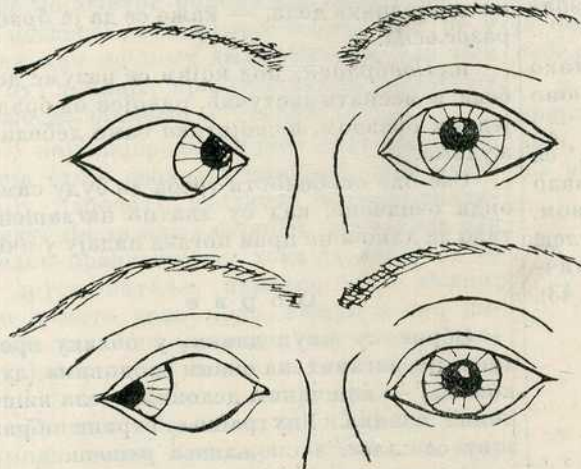
Према томе дали су глобуси више или мање увучени у очне дупље, или су у равној површини с главом, разликују се: *очи упале* (сл. 50) и *очи испуцане* — *буљаве*. (сл. 51).

Пошто димензије очних глобуса зависе од величине расека очних канака, а ова је толико незнатна да у крајњим случајима не износи више од 2 мм., — то се димензија и не узима у обзир приликом описивања.

За општу праксу много су важније особености очних глобуса, које се јављају у *разрокости*.

Ако замислимо да кроз оба очна глоба, а кроз центре зеница, пролази по једна права линија, и у мислима посматрамо правац ових линија у напред продужен, моћи ћемо лако констатовати да оне у већини случаја, управо код свију нормалних очију, иду паралелно.

Изузетно од овога, линије ове код извесних очију укрштају се, а код других опет размимолазе се у противном правцу. Ове аномалије, које долазе услед неправилног положаја зеница у очном отвору, узрок су *разрокости*, која може бити:

Сл. 53.

Сл. 52.

а) У десном или левом оку, и произлазити усед *укрштања* линија. Зеница разроког ока у овом случају налази се до самог унутрашњег угла ока, док је зеница другог ока у нормалном положају (сл. 52).

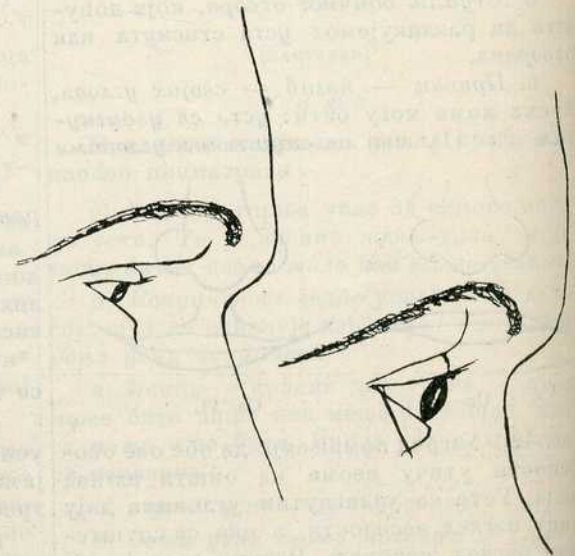
б) У десном или левом оку, и произлазити услед *размимолажења* линија. Противно предњем случају, овде је зеница до спољног угла разроког ока (сл. 53).

в) У оба ока, и произлазити услед *укрштања* линија — зенице налазе се до унутрашњих углова очију (сл. 54.), и најзад.

г) У оба ока, и произлазити услед *размимолажења* линија — обе зенице су до спољашњих углова очију (сл. 55).

Међу ове особености долази још и *око уздигнуто*, карактеристично по зеници која је, у месту да буде делом покривена доњим очним капком, потпуно растављена од њега широм или ужом браздом очне склеротике (сл. 56).

Противно оку уздигнутом стоји *око спуштено* код кога је зеница растављена од горњег капка онако исто као што је у претходном случају од доњег (сл. 57).

Сл. 51.

Сл. 50.

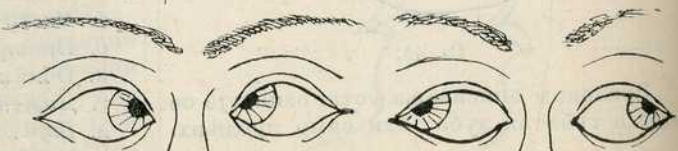
Обе ове особености у ствари су једна врста вертикалне разрокости.

Очне шупљине

Под очним шупљинама разумеју се кошчане издубљености, у којима су смештени очни глобуси. Њихов склоп у тесној је вези са положајем и обликом очних глобуса, канака и обрва.

Према већој или мањој висини кошчаног отвора, у пракси се разликују: *очне шупљине ниске и високе*, а према положају очних глобуса и облику горњег очног капка, шупљине ове могу бити: *издубљене и равне*. У првом случају глобуси су у њих потпуно увучени а горњи очни капци унутра савијени, док су у другом

случају ови капци испупчени и глобуси у равној површини с главом. Први случај обично се посматра код личности мршавих, болесних и старих.

Сл. 54.

Сл. 55.

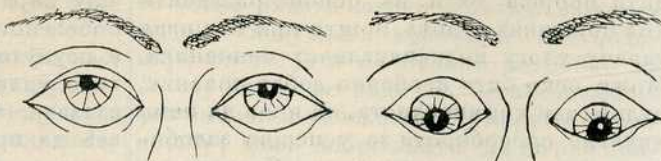
Међуочни простор

Под међуочним простором ваља разумети одстојање између унутрашњих у-

глова очију. Према томе да ли је ово одстојање веће или мање, и међуочни је простор велики или мали.

Боре лица

Под борама лица подразумевају се преломци — *набори коже* — које више или мање, притежава свака личност према годинама своје старости. Са гледишта идентификације, боре су важне само у случајима кад су јако наглашене, многе су корисно употребљене за живе слике. Ово и јесте узрок због којег се

Сл. 56.

Сл. 57.

- Боре чела или чеоне боре;
- Боре око очију или очне боре, и
- Боре око уста или усне боре.

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ВАСПИТАЊЕ И САМОУБИСТВО ДЕЦЕ

Луј Проал

(НАСТАВАК)

Обучавати женску децу у математици, исто је толико несмишљено колико и приморавати мушкарце да уче вез и шивење. Преоптеретити учењем младе девојке, значи изложити их опасним болестима духа и тела. И сам губитак разума понекад је последица прекомерног нервног напрезања. У азилу св. Ане ми смо видели једну младу Русињу, професора математике, која беше изгубила разум услед претераног рада. Међу руским девојкама, које походе универзитете у Паризу, Женеви, Лозани и Берлину, налази се знатан број нервозних, ексцентричних и уображених. Све ово последица је умног напрезања. Девојке ове не одају се само појединим гранама науке, да би себи створиле угледан друштвени положај већ, у жељи да се изједначе с људима, изучавају и физику и медицину и философију, не водећи, при овом, ни мало рачуна о мудрим мислима Јозефа Де Мајестра: „У заблуди су оне жене које мисле да могу и треба да буду велике као и људи. Ништа није лажније од овога. Жена може бити велика само као жена, али чим покуша да се изједначи с човеком она постаје мајмун“.

Са изложених разлога неопходно је потребно да се што пре упрости програм васпитања за женску децу, да се удеси према њиховим природним наклоностима и позиву и да се, најзад, обрати много већа пажња на њихово разумевање у домаћој економији, игијени и педагогији. Женској деци данас се по школама предаје све друго само не оно што им је најпотребније за живот: управљање кућом, неговање и васпитање деце. Спенсер је имао пуно права кад је казао, да се много већа пажња обраћа неговању коња и дрсирању паса, него ли васпитању деце.

Постоји још једна опасност од „високог образовања“ за девојке сиромашне и из нижих класа. Васпитане несразмерно своје положају, оне трпе скоро целог свог живота због вулгарних поступака својих родитеља. Д-р Вријер де Босмон помиње случај са једном младом девојком, која се убила само с тога, што ју је било стидно да живи са својом не-

забрањује њихово уништавање на матрицама пвсликом ретуширања.

Све боре на лицу могу се, ради лакшег прегледа, поделити на ове три групе.

васпитаном мајком. И ми лично познавали смо једну интелигенту девојку, која се убила због своје грубе и пићу одане матере.

* * *

Претерана осетљивост исто је толико опасна за дете као и сам понос.

Треба, пре свега, знати, да је осетљивост један велики природни дар. Она је извор племенитих осећаја и услов артистичког и литерарног талента; не треба је дакле сматрати као нешто рђаво, али треба тражити пута и начина да се она умери кад је претерана, јер се у противном може претворити у болесну емоцију, која је извор великих заблуда, патњи и очајања. Код деце веома осетљиве, физичка осећања и моралне импресије веома су јаке. Најмање ствари у стању су да их необично много обрадују или ожалосте; укори и казне утичу на њих куд и камо више по на осталу децу, а туга их врло често убија. Има ваздан примера, у којима су се оваква деца, растављена од родитеља или сродника, убијала из очајања. Ова претерана осетљивост нарочито се појављује код женске деце. Д-р Маро помиње случај са једном девојчицом од 5 год. која се убила зато што је отац одвојио од старатајке, која је беше одхранила. Ожалостио овим расанком, сирото дете покушало је прво да се закоље, па кад у овоме није успело запалило је своје одело.

Самоубиства деце из жалости за умрлим родитељима ретка су. Интересантан је случај са једном девојчицом, која се убила из жалости за умрлом матером, пошто је претходно написала оцу ово писмо: „Драги оче, моје се срце пара кад помислим да те морам оставити. Ах, љубљени оче, сузе ми лију из очију низ државне прсте. Ја трпим, страховито трпим угушујући јецање; моја рука неспособна је за писање. Боже доброте и милосрђа, учини чудо и врати ми моју добру мајку, или буди милостив па допусти да и сиротог оца понесем собом. — Храбрости, храбрости, драги оче. Ако се, међутим, осећаш неспособан да и даље испуњујеш своје дужности према мојој браћи, тада дођи нама; ми ћемо те нестрепљиво очекивати.“ Ово писмо доказује поремећеност мозга, проузроковану тугом и очајањем.

Статистика из 1843 год. помиње самоубиство једног детета због смрти извесне омиљене животиње.

Ако је дете неосетљиво, треба у њему пошто пото пробудити осетљивост; ако ли је ова пак претерана, дужност је васпитања да је умери.

* * *

Жалосна судбина ванбрачне деце, која су у већини случаја напуштена и од оца и од мајке, има врло великог утицаја на њихова самоубиства, као што доказује овај жалосни пример:

Ванбрачни син једне бив. учитељице школовао се у једном пансиону париском до своје 18 год. када га је мати изненада напустила и преко директора пансионата упутила да се у будуће сам стара о средствима за живот. После овога несрећни младић напустио је пансионат и ступио у службу, док је мати његова променила стан и адресу да је дете не би могло наћи. Остав без службе, после извесног времена јадан младић, пошто је узалуд тражио мајку, вратио се понова директору пансионата и молио овога да га за неко време прими. И ако се директор није ни најмање устезао да ово учини, ипак је несрећно створење, сломљено тугом због матиног напуштања и очајањем због оскудице у средствима за живот, извршило над собом самоубиство после неколико дана. Писма, која је пред саму смрт написао директору пансионата и мајци, гласе:

„Драги господине и учитељу,

Пошто ме је мати напустила без пет пара и домицила, ви сте били тако добри да ме примите, и ево већ два дана како сам код вас. Немогуће ми је да вам и даље досађујем, и с тога сам се решио да напустим живот. Ако не успем да дођем до револвера, ја ћу се удавити или обесити“.

Молим вас, да кажете мојој мајци, да јој захваљујем на свему што је за мене учинила, и да у будуће неће имати потребе да се о мени стара.

Пре него што отпутујем, сматрам такође за дужност да и вама захвалим на свему ономе што сте ми до данас учинили. Сад изволите примити моје последње збогом.“

Писмо упућено мајци, гласило је:

„Драга мајко. Остав без свега, решио сам се да раскрстим са животом. Да си ти хтела, ја бих и даље продужио своје студије.

Протестујем и пред Богом и пред људима против повреде мојих најсветијих права. Пошто си ме одгајила до 18 год., ти си ме изненада напустила и ако ти ништа нисам учинио.“

Има деце болесног темперамента, са непотпуно развијеним нервним системом и урођеним недостатцима карактера. Једна су наклонена гневу захваљујући наследном епилептичном темпераменту. У место да их лече, родитељи их кажњавају

1) Пошто нигде није могао добити револвер отишао је у трговину тобож ради куловине и том приликом убио се.

као неваљале. Друга, онет, услед хистеријног темперамента наклоњена су лажи, зависти и раздражљивости, док су трећа по природи ђутљива и апатична.

Већина родитеља, на жалост, не води рачуна о овим неурачунљивим манама и тражи брзи преображај, који је могуће постићи тек постепено, са прилагодним васпитањем, добром игијеном, развјетком разума и пажљивим опхођењем. Не могући и поред свег усиљавања задовољити своје родитеље, и ослободити се одмах невољних погрешака, несрећна деца падају у очајање и долазе на мисао о самоубиству.

Јуда 1. год. 1890. убио се у Паризу један дечко, остављајући за собом писмо ове садржине: „Драга мајко, браћо и сестре. Кад будете примили ово писмо, ја већ нећу бити на овом свету, јер смрт претпостављам патњи. Једна једина ствар коју од вас захтевам, то је да заборавите моју прошлост, т. ј. погрешке које сам учинио, јер знате добро да су оне последице мога болесног карактера.“

И доиста, у погрешкама дече има много неразмишљености и несвесности; она су нерасудна јер врло мало мисле, њихов је дух тек у пола отворен, њихова свест још је мрачна а воља нестална.

Да би у свом опхођењу са децом сачували потребну благост и стрпљење, родитељи морају имати на уму, да су већина погрешака њихове деце последица темперамента, који су им они предали путем наслеђа. Оно што се у обичном животу назива *рђав карактер*, у ствари је *карактер болестан*.

(овршиће се)

ПРИЗНАЊЕ У КАЗНЕНИМ РАДЉАМА

— по немачком —

У кривичним процесима игра врло важну улогу признање окривљенога. „Призната кривица у пола је опроштена!“ Тиме што злочинац покајнички призна своју кривицу, већ је добио у моралном погледу, и то је најбољи основ за његову поправку, а у исто време и разлог за ублажавање казне, која се има изрећи над њиме.

Овде се има само то желети, да се у казнено-правним процесима задобије што је могуће више признања, имајући у виду да то буде само добром вољом кривчевом, без икакве пресије од стране иследника и судије, као и то, да се пази на штедљивост у средствима. Али како се све долази до признања?

Врло су ретки случајеви, да кривац из сопствених побуда одмах сам призна кривицу; већином је потребно, да иследни чиновници умешним радом доведу кривца у расположење да буде свесан дужности да призна оно што је већ једном скривао. Колики ће успех бити у том погледу, поглавито зависи од интелигенције, умешности и индивидуалности чиновника, који дело ислеђује.

Од великог би интереса било, кад би се код појединих судова статистички утврдило, у колико су кривичних случајева кривци признали дело, и то:

- а) већ код полицијске власти;
- б) код иследнога судије, и
- в) на претресу.

Може се као поуздано тврдити, да ће дати бројеви бити из основа различити код појединих судова, пошто при том игра главну улогу индивидуалност чиновника. Може неко бити необично добар правник, судија или криминалиста, па ипак да нема никакве способности за успешно задобивање признања од кривца. Свакако да би та статистика показала највећи број признања код првих саслушања после дела код полицијских власти, мањи већ у претходној истрази, најмањи на главним претресима, непосредно пред изрицањем казне.

И овде се може згодно употребити наша пословица: „Куј гвожђе док је још вруће!“ Најзгоднији је тренутак кад се може добити признање од окривљенога онда, када буде саслушаван непосредно после дела када је ухваћен. Тада се налази још под свежим утиском злочина или противправног напада на законити ред, па ако није већ окорели зликовац из навике, све ће му то бити као да има стену која му притискује савест. Нагон за ослобођењем од тога притиска и нада за задобивањем тек изгубљене слободе, сем ублажавања казне, јесу они основи, који побуђују кривца на признање; апелујући на све то, криминални чиновник треба да се обрати окривљеноме са речима:

„Олакшајте својој савести, искрено признајте дело, па ћете тиме осигурати себи изглед на ублажену казну и што скорији повратак у човечанско друштво!“

Али нису сви кривци такви, да су приступачни тако паметном захтеву чиновника да признаду кривицу, и за то се морају употребити друга средства! Да не би ко погрешно разумео, одмах ћемо напоменути, да то не смеју бити ни психичка ни морална принудна средства. Принуда не само да није за препоруку, већ је и казнама. Пре но што ћемо ближе описати допуштена средства, морамо најпре ближе ући у философску страну признања, јер у том правцу има две сасвим различне врсте признања, и баш та разлика захтева примену разних средстава за задобивање признања.

Има признања, која диктује морал, а има која диктује разум. Прво је производ пробуђене савести и кајања, које је главно, и испољује се обично страсним, често плачем испрекиданим говором, — то је *признање од срца*. Није тако слободно разумно признање, као оно прво; оно се већином даје на хладно прорачунати начин, као кад би какав побеђени потписивао своју капитулацију. Док у првом случају окривљеноме говоре топло раздражење морала и савести, у другоме здрав разум говори окривљеноме: „Немаш више другог изласка, јер си се уплео у ову и ону противречност, па си сем овога физичкога ropства још и у душевном; дакле, не остаје ништа друго, већ да кажеш: Боже помози, и да признаш; то је сада најпаметније, што можеш да учиниш према стању ствари, пошто су докази противу тебе тако јасни, да би било глупо да и

даље одричеш, а то ти не само да не може користити, већ ће ти бити и од штете!“ То су отприлике разлози, који побуђују здрав разум на признање. Ни у ком случају није то знак кајања, већ повлачење побеђенога, који се укрштеним питањима и неупутним одговорима на саслушањима тако уплео, да му је положај постао безизлазан, те му није било другог излаза, већ да призна.

Философска разлика у признању важна је не само што се тиче избора у средствима за изазивање признања, већ и за одмеравање казне. Признање из чистога моралног убеђења биће у највише случајеве јак разлог за ублажавање казне, док у најмањем обиму код признања заснованог на здравом разуму, хладно прорачунатог. Поред тога доказано је, да су често доцније порицана признања проистекла из здравог разума, док то никада није био случај са признањима, која су проистекла из моралних побуда.

Кривци, који нису раније долазили у опреку са казним закоником, у опште су много приступачнији за признање из моралних побуда, него ли окорели или професионални злочинци; највише што се може код ових последњих добити јесте признање засновано на чистом, здравом разуму. Да би, дакле, добио признање из моралних побуда, чиновник мора апеловати код кривца на савест, осећање, срце и душу његову; од далеко веће користи биће, ако се чиновник пренесе у положај окривљенога, па му говори као човек човеку, него ли да му излази са хладним, потмулим и високим тоном. Ту чиновник мора бити у већој мери прави морални проповедник него ли криминалиста, те да изабере такав начин говора, који ће омекшати његово тврдо срце. Ако се пробије једанпут та хладна кора, онда ће кајање и признање доћи само од себе.

Има једна пословица: „Како подвикнеш у гори, тако ће и одјекивати!“ и она се може овде применити. У криминалистичком погледу врло је важна ствар, како ће иследник саслушавати окривљенога; пре свега он мора радити са стрпљењем и не сме никако љутито викати на окривљенога, пошто би тада већ унапред био искључен изглед на признање!

Ако дело окривљенога није тако обично, никада чиновник не сме бити без прибраности!

Ако је пред чиновника доведен какав кривац баш у оно време, када је он заузет другим, важним пословима, па је тога ради мрзовољан и рђаво расположењен, не треба да га одмах саслушава, већ ће продужити започети посао, и покушаће да се прибере и смири; само у таком расположењу моћи ће му поћи за руком да задобије признање. Већ и код испитивања личних односа, може се припремати признање, као што ће се видети из овога примера, који наводимо:

Служавка (С) једнога официра доведена је пред иследника (И) због сумње да је украла своје господару једну новчаницу од сто динара.

И. Колико имате година?

С. 19 година.

И. Јесу ли вам још живи родитељи?

С. Умрли су.

И. Када?

С. Отац ми је умро када сам била четири године стара, а мати кад ми је било четрнаест година.

И. То је свакако било тешко за вас, кад сте морали тако рано изгубити родитеље; то знам из сопственог искуства, јер сам и ја тако рано изгубио родитеље; тако рано постати сиротица, остаги у великој вароши без материне заштите и неге, бити изложена сваким незгодама и опасностима, све то захтева чврст карактер који није својствен свакоме, нарочито ономе који је тако рано лишен родитељскога васпитања. О, кад би ваша мати знала, докле сте ви дотерали! Да је она још у животу, сигурно да ви не бисте овде стајали! Имате ли још сродника?

С. Немам.

И. Немате, можда, ни какву пријатељицу?

С. Ни то.

И. Али каквог доброг пријатеља?

С. Немам.

И. Кад је човек тако остављен сам у великој вароши на милост и немилост свету, он осећа потребу да има кога коме би се могао поверити, па да му се сваког дана потужи о свакој невољи; да немате каквог драгана?

С. Па, упознала сам у кући момка мога господара, и он ми је обећао да ће ме узети за жену.

И. Има ли он каква имања или добива ли с времена на време новаца од куће?

С. Не, он је сиромах, као и ја.

И. Па онда он није могао излазити на крај са својом малом наградом и ваља вам је чешће тражио новаца на зајам?

С. Да каткад је и то радио.

И. Можда чешће но што је то и вама било по вољи?

С. Имате право.

И. А кад не бисте имали новаца, а он вас тако окупио молбама, да му ипак нађете, ви се не бисте могли одупрети, већ бисте из љубави према њему машили се руком и туђе имаовине. Зар није тако? Зар нисте приликом брисања прашине са писанега стола узели стотинарку из случајно остављене отворене фијоке? — Признање вам већ лебди на уснама, рђаво дело притискује вашу савест; ослободите душу своју од тога терета чистим, срдечним, покајничким признањем, тада ће вам и Бог опростити и суд ће вас блаже казнити!

С (јецајући). Да, узела сам новчаницу и дала је момку и т. д. и т. д.

Овим је примером показано, на који начин може и треба да утиче чиновник ради добивања признања, које проистиче чисто из пробуђеног осећања морала. Остало би још да изнесемо пример и за други облик признања из здравога разума, но због краткоће простора ограничаћемо се и само ћемо поменути, да чиновник у циљу добивања таквога признања мора употребити сву способност свога криминалног оштроумља, да мора импонирати кривцу, а изукрштаним питањима и из-

ношењем доказа који противу њега стоје да га доведе у такав положај, да драговољно изјави да је побеђен.

Из свега што смо до сада изнели, може се јасно видети колико је велика важност првога саслушања кривчевог код полиције. За то је и неопходно потребно да се тај посао не ради са багателисањем, већ са пуном озбиљношћу и мирном срећеношћу; ваља добро знати, да ће при доцнијим саслушањима много теже ићи са добивањем признања, просто из тога разлога, што кривац, кад се један пут обикне на жалосну ситуацију у истражном затвору, постаје неосетљив кад му се захтева признање; а нарочито још, ако није сам у затвору, већ са другим злочинцима под истрагом, који имају читаву школу у којој обучавају свакога новајлију, на који ће се начин најбоље излагати и извући.

Стоји факт, да злочинци из навике и повратници у опште тешко признају своје злочине, али то не треба никада да омете следника да не чини бар покушаје. Ако се баш има посла и са најокорелијим злочковцем, не сме се у напред помислити и бити уверен, да код њега нема више ни мало човечности; увек се мора држати, да у човеку, и ако је својим казним делом понизио се до животиње, ипак има искре Божјега гласа савести, који и ако је, за време, помрачен и отупео, ипак се може изазвати, ако се кривцу приступа са стрпљењем, савладљивошћу и издржљивошћу.

Најзад још да поменемо, да је за добивање признања од користи, кад се окривљени ослободи лисица и окова, па се испитује у четири ока, јер је тада много мање диспонуван услед одсуства других чиновника, сведока и присутника. Свакако да на тај начин добивена признања треба окривљени да потврди и пред присутницима, како не би доцније могао опозивати то признање, изговарајући се, да га је следник рђаво разумео или му изнудио признање.

Д. В. Бакић

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене тачке 4. §. 466. грађанског судског поступка.

Но решењу смедеревског првостепеног суда од 10. марта 1904 године, а за обезбеду 7200 динара, колико поч. Миленко Стојковић, бив. из Глибовца, дугује Извозној Банци, власт среза јасеничког, окр. смедеревског узела је у попис дужникову (пок. Миленка) покретност, и то: једну локомобилу — машину из фабрике Рустова и Кромитона, са потребним јој деловима за рад, један пар кајша и пар каменова; као и један дреш за вршење жита са свима потребним му деловима.

Пре извршења пописа, наследник и пунолегни син поч. Миленка — дужника — изјавио је, да пописане ствари нису својина његовог поч. оца, већ Милића Симића, трг. из Паланке. За овим је предстао и Милић и изјавио, да је машина и дреш његова својина и да се налазе у

његовом притежању. Даље је изјавио, да је он раније био дао машину и дреш поч. Миленку, но како му он није могао услове о куповини испунити, то су му исти враћени. За доказ свега овога поднео је на увиђај уговор, закључен између њега и поч. Миленка потврђен код среске власти.

Кад је ова изјава Милићева саопштена Извозној Банци, она је изјавила: да Милићу не признаје право својине локомобиле и дреша, већ само право, да се по уговору из исте наплати за Милића 2000 динара, у колико још он није измирен.

На основу овога, и §. 466. грађанско-судског поступка, начелник срезног јасеничког решењем својим од 10. маја 1904. године № 7457. упутио је повериоца Извозну Банку, као слабију страну, надлежном грађанском суду, да тамо путем спора докаже своје прече право својине пописане покретности.

Ово је решење одобрило начелство окр. смедеревског и Министар унутрашњих дела својим решењем од 21. августа 1904 године Бр. 23266.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министарово по одговара закону, из ових разлога:

Из протокола извршеног пописа узабраћене покретности дужника поч. Миленка Стојковића, од 13. марта 1904. године Бр. 4465., види се, да узабраћена покретност, по решењу смедеревског првостепеног суда од 10. марта 1904. год. Бр. 6774., није нађена у државини појављеног сопственика Милића Симића, из Паланке, већ дреш — вршалица — у кући дужника Миленка, а локомобила у млину у Глибовцу, за који није утврђено, у смислу §. 212. грађанског закона и примедбе уз њега оштампане, да је својина појављеног господара Милића Симића. Према овоме, овде није случај тач. 4. §. 466. грађанског судског поступка (допуна од 14. јула 1898. год.), те да је Извозну Банку као поверитељку, која не признаје право својине појављеном господару требало упутити на парницу, већ случај из треће тачке поменутог прописа законског (замене од 7. маја 1868 год.), према коме је појављеног господара требало упутити суду за доказ о својини узабраћене покретности, с обзиром на уговор о продаји и куповини, који је појављени господар за доказ о својини поднео, полицијска власт није била надлежна да улази, кад по уговору и признању појављеног господара стоји факат, да је покојни Миленко, сопственик узабраћене покретности, на основу извршеног уговора о куповини и продаји, и да је по том основу постао њен притежалац. А да ли ће по сили уговора о куповини и продаји, услед неизмирене куповне цене, и изјаве Радојка сина пок. Миленка, на записнику од 13. марта 1904. године, да је по смрти Миленковој вратио све Милићу, узабраћена покретност, заједно са зградом, у којој је млин смештен, бити овојина појављеног господара, или ће он бити дужан да прими ресто неизмирене куповне цене, у смислу §. 653. грађанског закона, за оцену тога питања није надлежна полицијска

власт, већ суд. Ово саветско посматрање усвојио је Министар унутрашњих дела.

Одлука Државног Савета од 5. августа 2905. год. Бр. 5163.

Погрешку у извршењу неизвршног решења судског дужна је полицијска власт исправити накнадним решењем.

Решењем неспорног судије смедеревског првостепеног суда од 2. септембра 1903. год. Бр. 15984. СБр. 625. проглашен је за наследника целокупне имовине пок. Милоша Цветковића, из Крњева, његов брат Андрија Цветковић, с тим, да му се, као пунолетном, преда наслеђе без пописа.

Актом од 14. септембра 1903. и 4. децембра исте године, наследник Андрија тражио је од начелника среза вел. орашког, да му се уступи у својину покретност, стока и непокретно имање, које је наследио од свога брата Милоша, а које сада ужива Јефта Цветковић. Уз овај акт поднео је списак заоставше покретности и стоке и списак непокретног имања.

Начелник среза вел. орашког решењем од 17. децембра 1903. год. Бр. 16403., на основу §. 491. грађанског судског поступка, наредио је туженоме Јевти Цветковићу, да сву покретност и стоку по списку преда у својину молиоцу — наследнику Андреји — пошто је молилац своје право тражбине доказао (§. 188. истог поступка), а међутим тужени Јевта није поднео никакво доказе о својини исте; а решењем од 8. децембра 1903. године № 16258., на основу §. 493. грађанског судског поступка, наредио му је, да наследнику Андреји преда и све непокретно имање.

Оба ова решења одобрило је начелство округа смедеревског решењем својим од 11. јануара 1904. године Бр. 336.; а решење пак начелства министар унутрашњих дела решењем 16. јануара 1904. год. ПБр. 2641.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министрово не одговара закону из ових разлога:

Из извештаја неспорног судије смедеревског првостепеног суда од 11. маја 1905. год. Бр. 13307, кога је Државни Савет прибавио у смислу чл. 46. саветског пословника, види се: да је решење неспорног судије од 2. септембра 1903. године № 15984. према коме је начелник среза орашког одузео спорно имање од жалитеља, и по решењу своме од 17. децембра 1903. године № 16402. предао Андреји Цветковићу, као оглашеном наследнику масе пок. Милоша Цветковића, било погрешно оглашено за „извршно“, јер у ствари није било постало извршним; и да је услед тога неспорни судија актом од 16. априла 1904. године № 10259. наредио начелнику среза орашког да поменуто решење не извршује.

Према оваком стању ствари ово неизвршно решење непосредног судије није ни могло бити предмет извршења полицијске власти; али, како је ова погрешка утврђена после донесеног решења начелника ереског о одузимању имања од жалитеља, и после решења начелства окруж-

ног и Министра унутрашњих дела, којима се решење начелника ереског одобрило, то је ожалбено Министрово решење засновано на непотпуно утврђеним околностима. Па како накнадно истакнута околност — неизвршност решења неспорног судије — у основи мења правилност рада полицијске власти по овом предмету, то је нужно да Министар и ову околност узме у оцену, с обзиром на прописе законске изложене у глави XVIII. грађанског судског поступка, и друго своје решење донесе.

Ово саветско посматрање усвојио је Министар унутрашњих дела.

Саветска одлука од 5. августа 1905. године Бр. 5161.

Избрани суд, по §. 435. грађанског судског поступка, може бити састављен од тројице или пет судија, а не и више.

Живан А. из Осладића и Владимир Ж., из Каменице, пуномоћници Ненада Л., из Осладића, тражили су од власти среза подгорског, да позове задругаре Ненадове Танасија и Марка Л., те да се сагласе о деоби задружног имања.

Задругари су се о начину деобе имања споразумели, но о избору судија нису, јер пуномоћници деоничара Ненада нису пристали, да у састав изборног суда уђу лица, која су Танасије и Марко именовали. Тако исто, нису се могли сложити ни у избору председника.

Према оваквом стању ствари, и с погледом и на то, што су Танасије и Марко захтевали, да у овој деоби буду заступљени са двојицом судија, ереска власт одредила је сама судију за тужену страну коју представљају Танасије и Марко. А избране судије тужилачке и судије тужене стране, изабрали су председника овог изборног суда. И тако је, на основу овога и §§. 303., 304., 306., 435., 437. и 442. грађанског судског поступка, власт среза подгорског, решењем својим од 1. јула 1904. године № 4586. саставила избрани суд по овој деоби.

Ово решење, као умесно и на закону основано, одобрило је начелство округа ваљевског и Министар унутрашњих дела решењем од 9. јула 1904. год. ПБр. 19006.

По изјављеној жалби од стране Танасија и Марка Л., Државни Савет нашао је да решење Министрово не одговара закону, из ових разлога:

По §. 435. грађанског судског поступка сваки парничар има право да бира једног или двојицу судија, а оба једног председника, те по томе изборни суд може бити састављен из тројице или пет судија. Сваки други састав изборног суда, са мање или више судија, противан је закону. Према томе, начелник среза подгорског савим је правилно узео да овде постоје само две парничне стране, једна тужилац Ненад, а други тужени Танасије и Марко представљају једну парничну страну, и не могу бирати више судија него тужилац Ненад. Али му је неисправна радња у томе, што је сам бирао за туженог Танасија и Марка судију и заменика, јер је

то могао чинити по §. 437. поменутог поступка само онда, кад би они одбили избор судије, а овде тај случај није. Тужени Танасије и Марко не одбијају избор судија, него хоће да бирају двојицу, сматрајући да постоје три парничне стране, а кад то не може да буде по закону, онда је ереска власт дужна била да их позове да изберу са своје стране судију и заменика, па ако би они то одбили, онда тек да поступи по другом ставу § 437. поменутог поступка.

Са наведеног неисправно је и решење Министрово, што је одобрио решење начелства, којим је одобрено решење ереске власти.

Ово саветско посматрање усвојио је и Министар унутрашњих дела.

Саветска одлука од 9. августа 1905. године Бр. 5296. М. В.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Казне за силовање. Силовање се казни у модерним државама на разне начине. Оригиналан је начин кажњавања те кривце на острву Ман (Man). Ако тамо мушкарац силује девојку, судија јој преда у руке три ствари: конопац, мач и прстен и рече јој да од тога троје бира једно. Шта изабере, оно је казна кривцу. Ако му пружи конопац, нека тим конопом обесе, ако му пружи мач, нека тим мачем одрубе главу... али ако му дарује прстен, онда га венчају с том девојком.

И ако изгледа, да је ово последње више награди него казна, може гдекада љуту да омакне. Прстен може да буде страшнији и судбоноснији и од мача и од конопаца.

Дугме с капута и неколико влакана ткива као доказно средство. Пре неколико година много се говорило и писало о убијству две старице у Бечу. Нека старија жена по имену Френца (Frenzl) нађена је убијена, а кратко време иза тога — под истим приликама — друга опет једна по имену Штегер (Stöger). Код ове је у близини леша нађено откинуто дугме са остацима материје, на којој је било пришивено — по свој прилици са мушког одела. Изгледало је, дакле, да је било борбе између жртве и учиниоца, те да је том приликом то дугме откинуто.

Истрагом је нађено, да тај злочин по свој прилици извршио неки Долежал, агент с коњаком. Та сумња добила је још јача основа, кад је у стану Долежалову нађен капут са истим онаким дугмадима, и кад је констатовано, да је једно од тих дугмади — и то баш на рукаву — ископуто. Три судска вештака д-р Ј. М. Едлер, професор науке о роби и један кројач, изјавише сагласно, да су оних седам копча материје, што су на откинутом нађеном дугмету константни са свим — и по природи влакна, и по боји и по начину предива — истоветни са штофом од којег је био капут. А ако је и дугме било истоветно са дугмади на том капуту, то је било јасно, да је оно пореклом својим са капута који је као Долежалов нађен

Необичан начин освете. Д-р Гродер у Шапцу био је некада чувена и популарна личност — нарочито у Мачви. Давно је умро, али има још људи, који га памте и о њему причају. И ово је једна прича о њему, како су је његови пријатељи из његових уста чули:

— „Једном ми нареди начелник, да прегледам једну жену, која је нешто скривила, па да му речем, може ли издржати толико и толико шиба. Извршим наредбу, прегледам осуђеницу, па како беше јака и здрава, изјавим да може. Она се наљути, мрко ме погледа, па ће само рећи:

— „Платићеш ти то мени“ —

Ја био већ заборавио на то, кад једнога дана, а мене начелник зове у начелство. Чим сам ушао у његову канцеларију, а он затвори врата и прозоре, па ми онда тајно и бојажљиво полугласно рече, како ме нека жена тужи да сам с њоме у недозвољеним односима био, да је од мене затруднила, и да сам покушавао, да јој зачет плод насилно избацам.

— „Па шта да чиним — питам ја у чуду начелника, знајући да је све то лаж и потвора. —

— Најбоље ти је да се изравнаш — саветује ми начелник.

Ја се с почетка опирах, али најпосле попустих мудрим разлозима начелниковим,

Кад дошло до изравњања, имам шта и видети. Она жена за коју сам рекао да може шибе издржати беше тужитељка. Платим јој на суво 50 дуката. После чујем, да јој је друга жена дете избацила, а она то употребила, да се за онај стари рачун са мном намири — да ми се за шибе освети.

Милостиве мајке. Пре неког времена судио је суд дармштатски некој младој девојци, слушкињи из Франкентала у Хесенској. Тицало се детоубијства, а истрагом је доказано, да је оптужена своје новорођенче бацила у Рајну, где се, по свој прилици удавило. Ствар је била прилично јасна, само није било леша детињег па према томе ни несумњена доказа, да се тиче убијства.

Не би ли се како тај леш нашао, затражи дармштатски суд од свих власти на обалама Рајне почев од Лудвигсхафена па све до холандске границе званичан извештај о томе, је ли где у тој области из воде избачен или извађен леш каквог непознатог малог детета. Све власти послаше на тај захтев тачне извештаје, па кад их је суд прегледао, имао је шта и видети.... Свега је у то време на тој прузи ухваћено и из Рајне извађено само — 32 непозната дечја леша.

И то беше у Немачкој!

Нов начин уцеђивања. У Енглеској је насилно побацивање деце врло честа и обична појава баш и код удатих жена, и ако се тај злочин тамо — исто тако као и у другим државама — строго казни¹⁾. Тамо има много дневних листова, који без икаквог страха и зазора — наравно ипак у zgodном, прикривеним облику — доносе огласе несавесних бабица и других вештака који своје лекове за трудне жене нуде.

Ослањајући се на ту појаву, један таквак вештак измислио је особити начин како ће своје жртве уценити и добро очерупати. Пуштао је сваки дан у листове оглас, да има сасвим поуздан лек за трудне жене, и да ће га свакој по малу цену уступити, чим му се пријави. На тај оглас јавило се за непуне 2 године пре 12.000 трудних жена и девојке, тражећи вештак-ков поуздан лек.

Али у место лека послао је „вештак“ својим муштеријама писмо овога садржаја:

Госпођо!

„Ви сте се тога и тога дана писмом обратили за средство да извршите насилно побацивања зачетог плода. Ви знате, да је то кажњиво, и да ће Вас власт узети на одговор, ако Вас је тога ради пријавим. Ја ћу то доиста и учинити, ако ми за 8 дана не пошљете толику и толику своту.

Јадне жртве плаћале су своју лакомисленост, док најпосле и сам писац није долијао — док није ухваћен и достојно кажњен.

ПИТАЊЕ

За трагове од ногу нашао сам до сада у народу ове називе:

Вавка, е, ж. — Траг од ногу у овејаном житу.

Дира, е, ж. — Траг човечјих или животињских ногу.

Лочка, е, ж. — Отисак човечјих стопала у блату.

Ногоступина, е, ж. — Траг од ногу; колски траг.

Отражити се. — Оставити (крвав) траг (обично за рањену дивљач)

Подбој, а, м. — Траг, особито од коњских копита.

Побијице, adv. — Трагом: „Побијице иде за сватови.“

Предирати, — Прећи остављајући траг — Испореди: дира.

След, а, м. — Траг од ногу:

„Не пада снег да помори свет, но пада снег да покаже свакој зверки след.“ (Нар. посл.)

Ступаљка } е, ж. — Траг од ногу.

Ступка } е, ж. — Траг од ногу.

Траг, а, м. — Траг од ногу.

Тражина, е, ж. — Траг од дивљачи и зверова.

Штрапа, е, ж. — Удубљење ногу у блату.

Штрапати, — Ићи остављајући за собом траг ногу.

Штрапка, е, ж. — Види: штрапа.

Би ли ми ко знао боље објаснити те изразе, или још и друге казати (са означавањем из кога краја)? Одговор моли

Београд

Д-р М. Јовановић-Батут

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ОГЛАШЕН ЗА ХАЈДУКА

Димитрије — Думитрашко Стајкуловић, родом из села Вратне, среза брзопаланач-

ког, решењем начелника среза поречког, био је стављен под истрагу и притвор због разбојништва. Ноћу између 1. и 2. јуна тек. године Димитрије је побегао из притвора и већ после неколико дана извршио ново разбојништво над Маријом Марјановић из Јабуковца.

Објавом начелства округа крајинског од 13. јула тек. год. Бр. 7426 Димитрије је позват у смислу чл. 9. зак. о јавној безбедности, да се у року од 20 дана пријави најближој полицијској или судској власти, али како он ово није учинио, то га је начелство решењем својим од 18. ов. м-ца Бр. 8364, а на основу чл. 10. поменутог закона, огласило за хајдука и уценило са 500 динара. Награда ова издаће се овоме који Димитрија убије, ухвати или полицијској власти помогне да ово учини.

Димитрије има 25 година, средњег је стаса, у опште је црномањаст, бркова прих пуних и кратких, говори српски и румунски. У времену бегства од одела имао је на себи: беле сукнене чакшире, кудељну кошуљу са везеним напрсјем и црну јагњећу шубару на глави.

Ово се саопштава свима полицијским и општинским властима ради знања и управљања.

ПОТЕРЕ

Перса Марковић, бив. собарица у хотел „Русији“ у Београду, украла је 80 динара готовог новца, 30 мет. свиленог платна, један прир жипон сатњински и једну сукњу штофану, боје бордо, Мари Момировић, старијој собарици.

у истом хотелу, и по извршеној крађи побегла. Краљивица је родом из Крагујевца, стара 20 год., лица широког, косе смеђе, носа правог, уста повеликих Позивају се све полицијске и општинске власти, да Персу у својим домањима потраже, и пронађену спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 27981.

Вери Нарешкин, рођ., Вите, која сада живи у Брислу, 1. тек. м-ца по новом украдена је једна огрлица, у вредности 20.000 дин. Поједина зрна ове огрлице велика су као зрна грашка. Скреће се пажња свима полицијским и општинским властима, као и приватним личностима, на ову покрађу. По извешћу главног комесара полиц. у Брислу, награда од 1.000 динара обећана је оном који помогне да се ова огрлица пронађе.

Марјана Николића, земљоделца из Ст. Божурне, кога је нестало 10 тек. м-ца. тражи

¹⁾ Доживотно заточење или 5 година заточења.

начелник среза добричког актом Бр. 8739. Не-
стали Марјан има око 40 год., црномањаст је,
у оделу је од црног сукна. Пронађеног треба
упутити поменутој ереској власти, или Управи
града Београда с позивом на Бр. 28422.

НАЂЕН ЛЕШ

На обали Дунава у области Новомоладској
(Аустро-Угарска) 7. тек мца изабацила је вода
један непознати мушки леш који је већ пре-
шао у трулеж, и за који се мисли да је стар
између 40 — 50 година. Од одела и обуће на
овом лешу нађено је: црна шубара од овчије
коже, кратак сако канут од кабастог и коц-
кастог ткива, и овакав исти и прелук; једна
«трико» подкошуља и једна бела кошуља № 30
и 40, један појас од белог платна, пар белих
дрвених чарапа са првеним полпречним штраф-
тама, пар ципела на чијим је «штруфнама»
утиснут натпис: «Градиштанац, обућар Крагу-
јевац.» Да би се могао утврдити идентитет овог
утопљеног лица, за које Аустро-Угарске власти
с разлогом верују да је из Србије, умољавају
се сви они који би о њему ма шта знали, да
то доставе овом уредништву или Управи град
Београда с позивом на Бр. 28456.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Ове две циганке, од којих је старија изја-
вила да се зове Терезија Ритер, а млађа
Роза Ритер, снаха Терезијина, дошле су пре
неколико дана из унутрашњости у Београд и
одмах су удариле у крађе.

Обично рано изјутра зађу по дућанима кад
су у њима само шегрти или по један момак,
и онда траже да пазаре ово или оно, па док
једна прегледа предмете и цењка се, друга
краде што јој под руку дође и по том иду,
немогући, тобож да се погоде; или гледају
кад је један момак у дућану, па му онда траже
да скида предмете са радова, тавана, магацина
и т. д., за које време оне краду.

Тако су на овај начин украли г. Јовану
Гагићу, трг. овл., комад свиле у вредности 300
дин., Воји Глигоријевићу, кројачу овл., комад
штофа за одело и т. д.

Са њима је дошао с колима и коњима и
Жан Ритер, син Терезијин, чију слику такође
износимо, и који има по свој прилици задатак
да покрађу, коју изврше мати и сестра, склања.

Терезијин муж зове се Никола Ритер. То је
онај циганин који је у оној мађарској дружини
овде код «Руског Цара» пре два месеца свирао
у харфу, па када је због неисправности на-
јурен из Београда, он је са фамилијом отишао
у унутрашњост Србије, где је био у више ва-
роши, а сада се према казивању Терезијном
налази у Аранђеловцу са једном капелом која
свира на Киселој Води.

Родом су, веле, из Мармурош — Сигета у
Мађарској.

Терезија, Роза и Жан налазе се сада у при-
твору Управе града Београда, па како је ово
једна врло сумњива и препредена породица,
која је по унутрашњости много путовала, то
износимо њихове фотографије и позивамо све
власти; као и приватна лица, да јаве Управи
града Београда шта знају о њима, и да ли су
учинили какво казнимо дело? Ж. Л.

Роза Ритер

Терезија Ритер

Жан Ритер